

Б 05

60.186.469

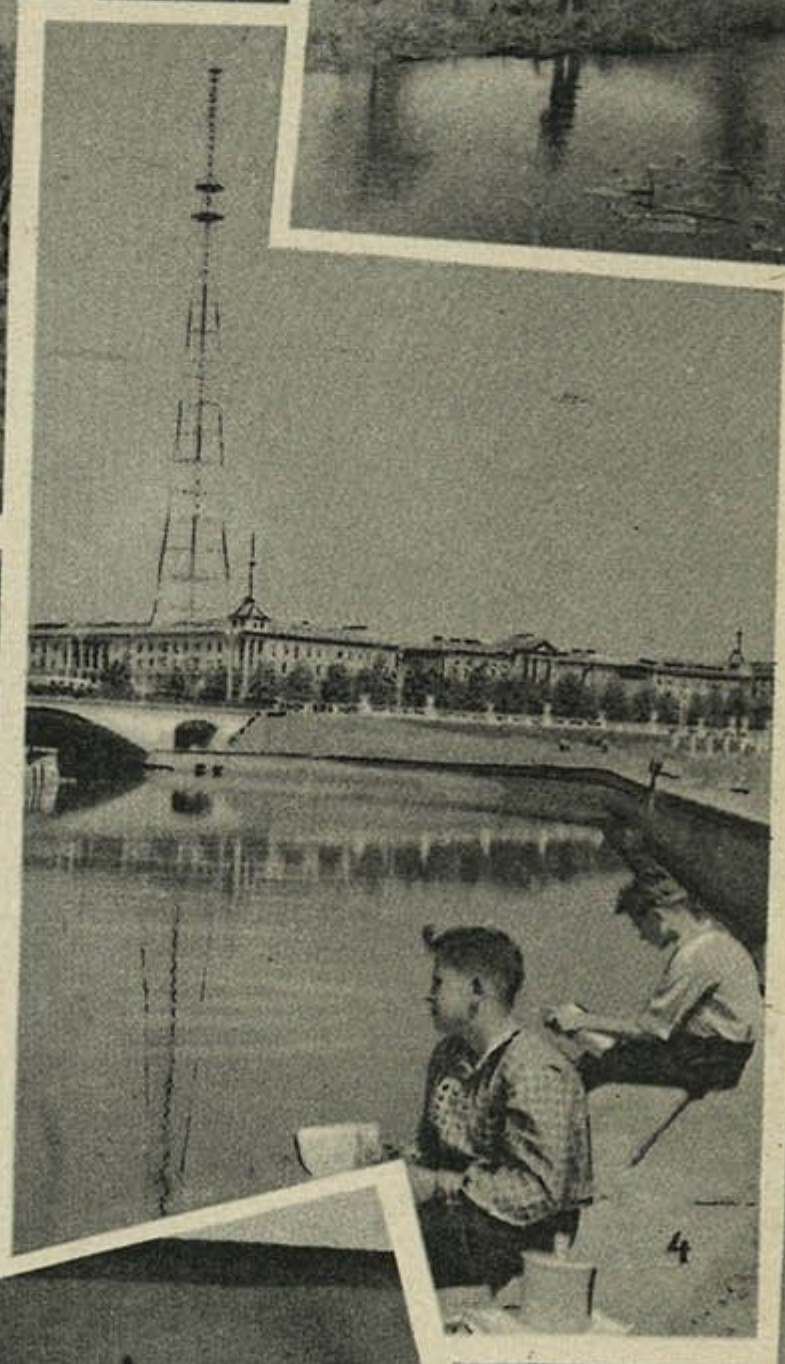
МІР

1960

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**

№7 ЛІПЕНЬ 1960

ДЗЕЦІ АДПАЧЫВАЮЦЬ

Першае знайства.
Як тут лепш стаць і лепш сесці, каб фотаздымак
атрымаўся добры...
Усе рыбакі на свеце падобны адзін на аднаго...
Юныя мастакі на «эцюдах»...
«М. Бел»...— гэта трэба так разумець: «Малая Бе-
ларуская», а для нас, мінчан, — проста: «Мінская
дзіцячая чыгунка».

Дзеці...
Фота П. Нікіціна, В. Адарыча і Я. Карнеева.

НАМ ВЕЛЬМІ ПАТРЭБЕН МІР!

Гэта было 16 год назад. Па горадзе Мінску, разбуранаму бамбардзіроўкамі, ішлі дэманстранты, неслі плакаты, лозунгі, спявалі песні. А ўздоўж вуліцы, ля руін дамоў стаялі жанчыны, мужчыны, дзеці. Многія з іх плакалі. Гэта былі слёзы радасці і гора. Чыё сэрца не запоўніла радасць вызвалення з-пад гітлераўскай акупацыі? І чыё сэрца магло не сціснуцца ад болю страты дарагіх і блізкіх людзей?

Тры гады цягнулася цёмная ноч акупацыі. У фашысцкіх засценках гінулі савецкія людзі. У лагерах смерці ў пакутах паміралі старыя, жанчыны і дзеці. Хіба можна забыць, як па некалькі дзён з шыбеніц не здымалі савецкіх патрыётаў?

Ворагі змаглі спаліць і разбурыць гарады і вёскі, пакінуць іх без паліва і святла, не даваць людзям хлеба, але зламаць іх волю да барацьбы ім ніякімі зверствамі не ўдалося.

У акупіраваных гарадах і вёсках жыў, змагаўся і тым самым паскараў перамогу над акупантамі беларускі народ.

Нядаўна ў газеце «Звязда» друкаваліся матэрыялы аб мінскім партыйным падполлі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Іх немагчыма чытаць без глыбокага хвалявання. У акупіраваным Мінску, наводненым велізарнай колькасцю да зубоў узброеных фашыстаў, жылі і змагаліся камуністы і беспартыйныя. На смерць стаялі тысячы савецкіх патрыётаў. Часта выводзілі яны са строю прамысловыя аб'екты, прыводзілі да непраходнасці паравозы, знішчалі жывую сілу ворага, выводзілі ў партызанскія атрады ваеннапалонных, выпускалі газеты і лістоўкі. Падпольшчыкі свята верылі ў перамогу і сваю веру ўлівалі ў сэрцы часова акупіраваных савецкіх грамадзян.

Перамогу над ворагам кавалі дарослыя і дзеці, жанчыны, маці, людзі самых розных прафесій — рабочыя, урачы, інжынеры і студэнты.

Чым далей адыходзяць дні Вялікай Айчыннай вайны, тым усё больш велічнымі паўстаюць перад намі бессмяротныя подзвігі савецкага народа.

Камуністка, маці двух маленькіх дзяцей Варвара Мацюшка ўзначаліла групу падпольшчыкаў. Савецкая патрыётка Аляксандра Януліс не спужалася, не разгубілася ў цяжкую мінуту, знайшла ў сабе сілы змагацца. Яна аддала сваю кватэру для яўкі падпольшчыкаў. Іван Кабушкін, бясстрашны савецкі патрыёт, пасаджаны ў турму, пісаў сябрам, камандзіру партызанскай брыгады: «Памру, а падлюгай не буду!». Іван Кабушкін загінуў, як верны сын свайго народа.

Трэцяга ліпеня, у гадавіну вызвалення Мінска, мы са смуткам і болей успаміналі тых, хто не мог разам з намі пайсці па вуліцах нашай сталіцы — Мінска, па любавання яго шырокімі магістралямі, прыгожымі і светлымі жылымі дамамі, шматлікімі прамысловымі карпусамі, навучальнымі ўстановамі, садамі і паркамі, убачыць, як з кожным годам жыццё савецкіх людзей робіцца ўсё лепш і прыгажэй.

А жыццё гэта прыгожае робяць самі савецкія людзі. Памножыць славу свайго рэспублікі спяшаюцца рабочыя прадпрыемстваў, будаўнікі, калгаснікі. Цяпер ужо многія калектывы, нават эканамічныя раёны, вобласці бяруць абавязацельствы — выканаць заданні сямігадкі за пяць год.

Тысячы ўдарнікаў камуністычнай працы не толькі добра працуюць, перавыконваючы заданні, але і жыццё

сваё імкнуцца зрабіць духоўна багатым, павышаюць свой агульнаадукацыйны і культурны ўзровень. Хутка, зусім хутка, ужо ў гэтым годзе, усе рабочыя і служачыя пройдуць на сямігадзінны рабочы дзень. У нас прыбавіцца час для чытання, адпачынку, культурных забаў. Маці больш часу ўдзяляць выхаванню дзяцей. Пераход на скарачаны рабочы дзень і адмена падаткаў з насельніцтва — яскравы прыклад клопатаў нашай сацыялістычнай дзяржавы аб дабрабыце народа.

Слаўнымі справамі савецкія людзі сустрэлі ліпенскі Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Калектывы прадпрыемстваў Мінска датэрмінова, 26 мая, выканалі пяцімесячны план па выпуску валавой прадукцыі і большасці галоўных вырабаў. Многія калгасы датэрмінова выканалі паўгадавыя планы па продажы малака і мяса дзяржаве. Даярка калгаса імя Жданава Л. І. Асіюк за пяць месяцаў надаіла па 2.535 літраў малака ў сярэднім ад кожнай каровы. Яшчэ больш высокіх надояў дабілася даярка саўгаса «Дзесяцігоддзе БССР» О. П. Міжэвіч. Свінарка гэтага ж саўгаса адкарміла за пяць месяцаў 710 свіней жывой вагой у 660 цэнтнераў. Агні сацыялістычнага спаборніцтва і ў горадзе і ў вёсцы разгараюцца ўсё ярчэй і ярчэй.

Патрыятычны пачын Валянціны Гаганавай знайшоў жывы водгук у сэрцах перадавых людзей прамысловасці і сельскай гаспадаркі. Па яе прыкладу з перадавых брыгад і ўчасткаў працаўнікі прамысловасці і сельскай гаспадаркі пераходзяць у адстаючыя і ўзнікаючыя іх да ўзроўню перадавых. За працоўнымі поспехамі такіх людзей сочыць уся краіна.

Нядаўна да нас у рэдакцыю прыйшло пісьмо. Яго прыслаў ваеннаслужачы В. Цімановіч.

— Мы чыталі ў часопісе «Работніца і сялянка», — піша ён, — як нашы маці і сёстры працуюць на карысць Радзімы, з вялікім энтузіязмам выконваюць сямігадовы план. І вось мы, воіны, вырашылі выказаць ім усім падзяку, перадаць цёплае салдацкае прывітанне, пажадаць усяго добрага ў асабістым жыцці, а таксама вялікіх поспехаў у працы.

Няхай спакойна працуюць на карысць Радзімы! Мы пільна стаім на варце міру!

А калі адслужым свой тэрмін, то ўсе вернемся дадому і будзем разам працаваць, каб яшчэ мацнейшай стала наша Радзіма.

Гэта пісьмо простага савецкага юнака лепш за ўсё гаворыць аб адзінстве нашага народа, аб адзінстве інтарэсаў усіх савецкіх людзей, іх светлых імкненнях да міру на зямлі.

Так, савецкім людзям вельмі патрэбен мір. Нам трэба шмат будаваць, ствараць матэрыяльныя каштоўнасці для шчасця свайго народа. Нам трэба прадаўжаць тую светлую справу, за якую змагаліся і гінулі савецкія людзі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Нам трэба будаваць камунізм, таму мы так гарача змагаемся за мір ва ўсім свеце. Змагаемся за тое, каб злавеснае полымя вайны не спапяляла б гарады, мірных людзей, каб мільёны дзяцей ніколі больш не пачулі страшнага слова «вайна».

Міру і шчасцю людзей прысвячае сваю працу наша родная Камуністычная партыя, і мы яе ўсім сэрцам падтрымліваем і на ўвесь свет заяўляем: «Людзі, аб'яднаем свае сілы ў барацьбе за мір!»

Мір можа і павінен перамагчы вайну!

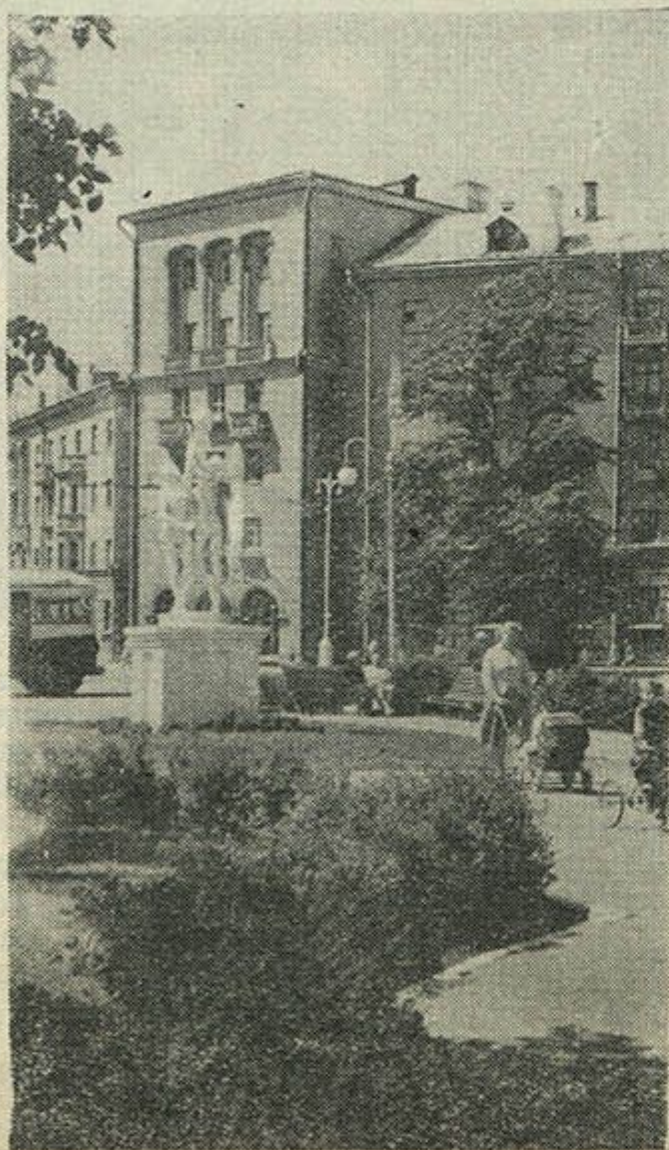

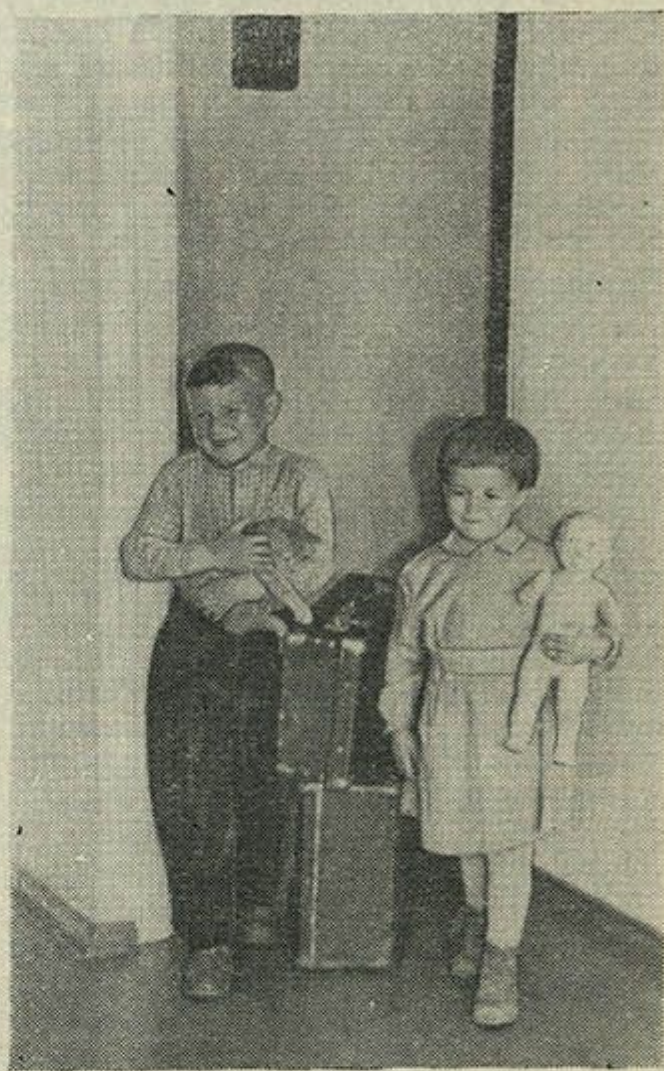
↑ Звярніце ўвагу — якое цёплае сяброўства!

Дарагі чытач! Вось мы з табой ізноў у Мінску... Як птушка фенікс, узняўся ён з руін і попелу. Памаладзеў, папрыгажэў наш родны Мінск за 16 пасляваенных год. Давай пройдземся па яго плошчах і вуліцах, давай пазнаёмімся з ім бліжэй.

У скверы трактаразаводцаў, а на здымку злева — куточак у парку імя 30-годдзя БССР.

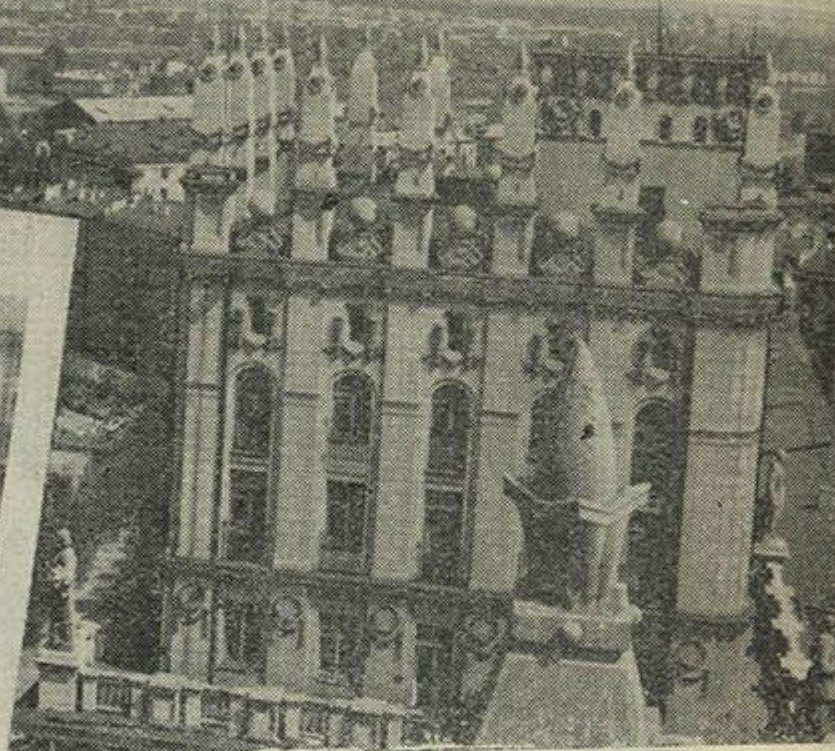

Марыя Марус заканчвае будаўнічае вучылішча. Мара збылася — цяпер у Марыі ёсць цвёрдая дарога ў жыцці, ёсць спецыяльнасць... Ну, а ўсё астатняе ў яе ўзросце прыдзе несумненна!

Бова і Ала Запека — дзеці рабочага трактарнага завода — напаселі. Новая кватэра, мяркуючы па іх выглядзе, прыйшла ім па густу.

Плошча імя Якуба Коласа будзе адной з прыгажэйшых у сталіцы. →

Шырока раскінуўся наш
родны Мінск.
Фота П. Нікіціна
і В. Адарыча.

↑ Многа цудоўных мясцін у Мінску. Зірніце, у якой зеляніне хаваецца музей Янкі Купалы, як узвышаецца над гэтым зялёным морам купал Беларускага дзяржаўнага цырка, як вырываюцца ў неба шматпавярховыя гмахі жылых дамоў.

МОЙ ГОРАД...

Вокны свецяцца ў палацах,
Ахінае змрок зямлю...
Я люблю цябе, мой горад,
Як працоўны дзень, люблю!

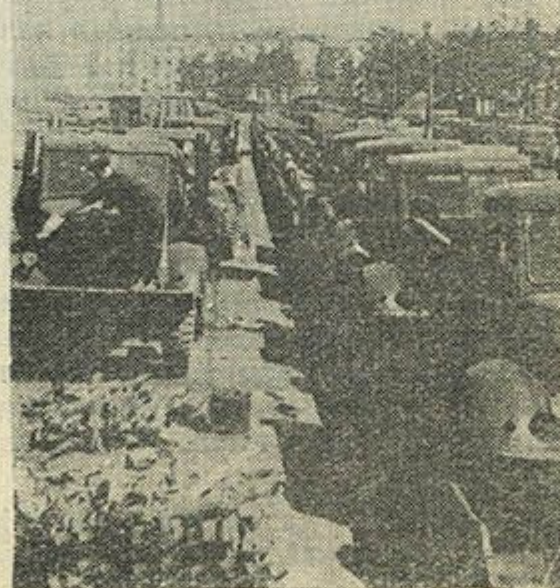
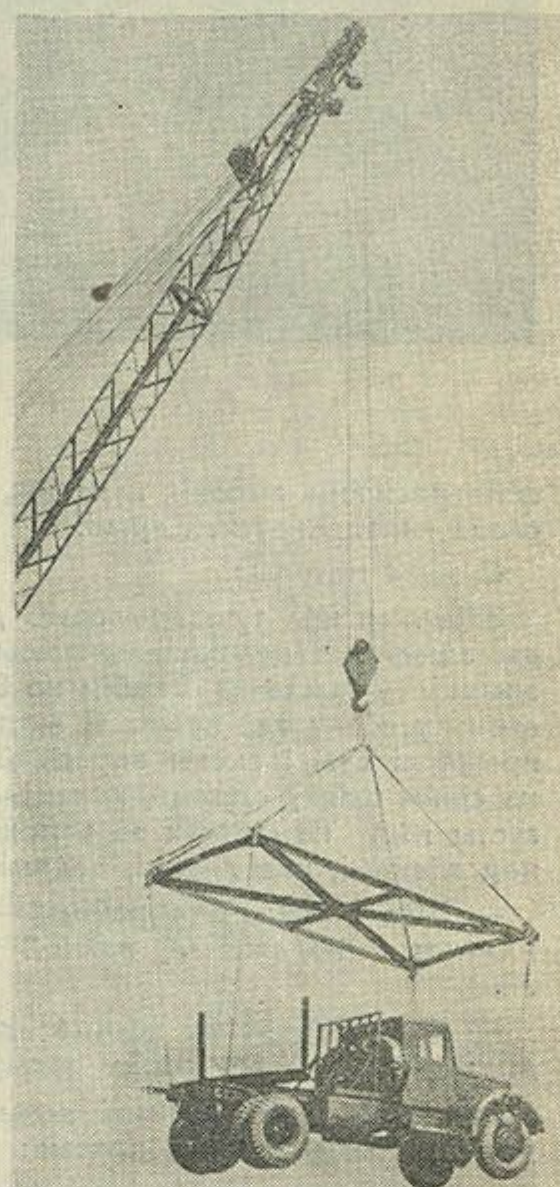
Загудзе машына побач —
Рукі дужыя хвалю...
Я люблю цябе, мой горад,
Як работніка, люблю.

Хараства твайго праспекта
Зрокам ясным ахаплю.
Я люблю цябе, мой горад,
Як дачка, цябе люблю.

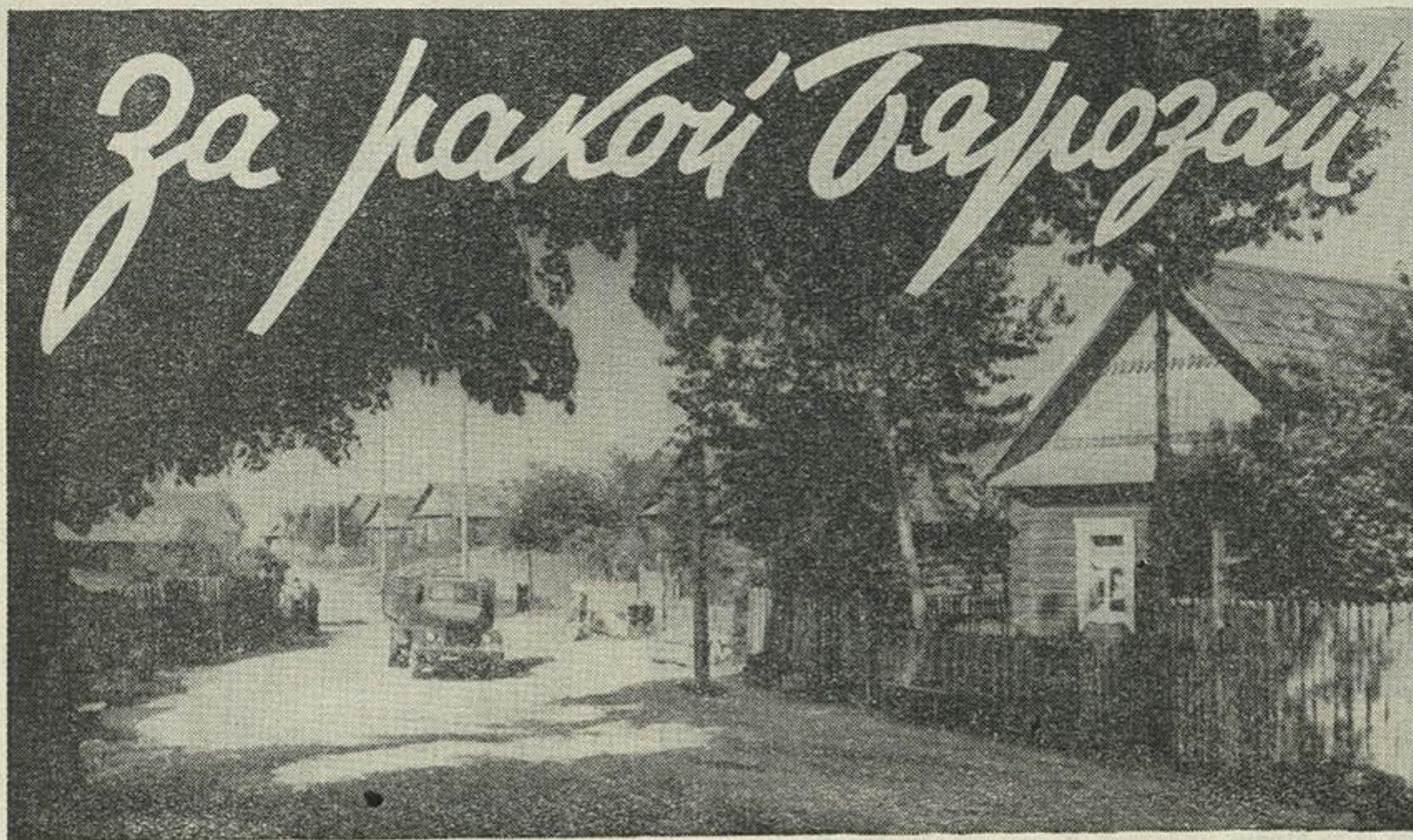
Звоняць гучныя куранты.
Я спаткання міг лаўлю...
Я люблю цябе, мой горад,
Як каханага, люблю!

Е. ЛОСЬ.

Перш чым «спусціцца на зямлю» — мінскі самазвал, як бачыце, «лунае ў небе». (Здымак зроблены на аўтазаводскай чыгуначнай пляцоўцы).

ЖЫХАРЫ навакольных вёсак Зембінскага сельсавета расказваюць, што многія турысты і дэлегацыі, якія бываюць у нашым краі, вельмі часта перапраўляюцца за раку Бярозу. Доўга тыя замежныя госці ходзяць па пясчаных узгорках, дзе ў цёплым і смалістым духмяне саснякоў сумнавата кукуюць зязюлі. Спускаюцца турысты з тых сасняковых узгоркаў у лагчыны, на зялёныя лугі, дзе ў ракітніках, у бярозавых гаях над ракой Бярозай звяняць роснымі ранкамі песні салаўіныя. Але не салаўіныя песні, а лебядзіная, апошняя песня, якую спелі тут, на Барысаўшчыне, салдаты Напалеона, вабіць турыстаў на тыя высокія лясныя ўзгоркі, на лугавіны за ракой Бярозаю. Ходзяць турысты ды

Вуліца калгаснай вёскі.

фатаграфуюць высокія курганы, у якіх закапана былая гучная слава напалеонаўскай арміі.

Сумная гісторыя.

Забыліся пра тую крываваю далёкую гісторыю атупелыя ды ашалелыя цемрашалы-фашысты. Уварваліся фашысцкія злыдні ў мястэчка Зембін на Барысаўшчыне. Праз дым і агонь у вёску Вал прыйшлі людзе. У вёсцы Кімея і Паляны прынеслі сум і слёзы ворагі. Далей, далей ішлі яны, сеючы на сваім шляху смерць, калецтва, слёзы, гора. І як той жоўты густы пыл на шляхах за варожым паходам, цяжкі сум навіс над вёскамі, над лясамі, палямі Зембінскага сельсавета.

— Што рабіць, што рабіць? — шумелі даспелымі каласамі нязжатыя, недажатыя, вайной апаленыя шырокія калгасныя нівы.

— Што рабіць? Як жыццё ратаваць? — пыталіся адзін у другога ўчарнелыя, горам засмучоныя людзі.

І на ўсе гэтыя пытанні ясны, дакладны адказ дала наша родная Камуністычная партыя:

— Слухайце, дарагія і родныя! Бацькаўшчына ў вялікай бядзе. Ратуйце Бацькаўшчыну — жыццё і долю светлую вашу. Няхай кожны куст, кожная канава страляе ў ворага; няхай кожны яблык у садзе разарвецца гранатаю ў руках чужынца; няхай кожная сцяжынка адкрыецца глыбокай магілаю для захопніка-акупанта!..

Ляснымі салдатамі зрабіліся мірныя хлебаробы. Раслі, народнымі мсціўцамі ўзвялічваліся партызанскія атрады «За Радзіму», «Смерць фашызму». У партызанскія брыгады «Разгром», «Дзядзі Колі» ўліліся многія атрады. Широка, далёка пакацілася мужняя слава партызан Зембіна, Паляна, Касцюкоў, Вала, Кімея. Сапраўднымі гаспадарамі зрабіліся партызаны ў гэтых вёсках Барысаўшчыны. Мужныя і разумныя людзі былі на чале гэтых атрадаў і брыгад. І часта гаварылі ў народзе:

— Трэба да дзядзькі Колі ісці. Дзядзька Коля нас выручыць з цяжкай бяды.

...А дзе шукаць яго? У якім лесе сёння дзядзька Коля?..

Як нейкую сваю асобую ўладу, сваю справядлівую абарону шукалі пакрыўджаныя дзядзьку Колю. Шукалі і знаходзілі. Не маглі знайсці толькі ворагі дзядзьку Колю. Учора ён у Зембіне разбіў нямецкі гарнізон, а сёння пад Барысавам пусціў варожыя эшалоны пад адхон. У вёску Кімея ўварваліся з аўчаркамі гітлераўцы:

— Вы схавалі дзядзьку Колю? Давайце нам яго, а то вёску спалім! Усіх спалім! Жывымі ў зямлю закапаем усіх!

— Якога Колю? — разводзяць рукамі людзі. — Нічога не чулі, нічога не ведаем пра таго дзядзьку Колю.

Жорсткім, страшным было пакаранне людзей за іх праўду святую. Забралі бандыты ўсё, а вёску падпалілі. Звар'яцелыя карнікі кінулі ў полымя пажару бабку Кнюх і старога Кавалеўскага Мацея.

— Сам бачыў, як дагаралі яны каля стога, — раскавае цяпер былы партызан Пётр Паўлавіч Круглік. — Многа слаўных людзей загінула. Не прыдзе ў нашу новую школу паважаны ўсімі настаўнік Юнацкевіч Леанід. Не сядуць на нашых новых трактары, камбайны праслаўленыя калгаснікі Адамовіч Баляслаў, Хацяковіч Мікалай, Трус Гіляры...

Сумам затуманіліся вочы ў былога партызана.

— Цяжка ўспамінаць... Ды ці ўспомніш, пералічыш усіх адважных людзей, якія сваё жыццё аддалі за нашу Бацькаўшчыну. Многія адваяваліся.

Слухае ды цяжка ўздыхае пажылая калгасніца Мароз Алена.

— Нацярпеліся, нагаваліся ды ўволю нагаладаліся, — заўважыла жанчына. — Вось цяпер у кожнай хаце радыё грае ды песнямі ўсіх раненька будзіць. А тады? Ніводнага пеўня на ўсю вёску не было. Паехала я ў Мінск, а там знаёмага партызана стрэціла. Пачала яму пра сваё ўдовіна гора раскаваць.

— Ведаю, цётка Алена, ведаю... Пайшлі на рынак, — кажа. — Нешта дзеткам тваім купім.

Пайшлі. Купіў ён мне труску.

— Вось табе жывёліна. Вязі, няхай размнажаюцца.

І ўпотаі слёзы ражком хусцінкі выцерла жанчына.

— Прывезла я, а дзеці рады-радзенькія, дыхаюць на тую труску...

І не менш сумны быў яе расказ пра тое, як прыляцелі ластаўкі вясною, як доўга ляталі яны над папалішчамі, над зямлянкамі, не знаходзячы даўно аблюбаваных імі вясковых хат, падстрэшаў над вокнамі. За сэрца хапаў, сціскаючы да болю грудзі, той журботны піск і шчэбет лагодных белугрудых птушак. І ўсё гэта было падобна на сон, на казку нейкую, каб не было ўсё гэта праўдаю, трагедыяй страшэннаю ў жыцці тамашніх людзей.

Так было...

Пра гэта вам раскажуць і маладыя дзяўчаты, камсамолкі Любасей Марыля і Хмель Ніна. Яшчэ і ім давялося пачынаць сваю вучобу ў тых цёмных і сырых зямлянках. Толькі і гэта ўжо было вялікай уцехай: няма акупантаў, нашай перамогай закончылася вайна, можна хоць у зямлянках навучацца.

Так было...

— Так не павінна быць! — вырашылі калгаснікі. Пачалі яны адбудоўвацца, ваенныя раны загойваць.

— У добры шлях, у добры час! — сказала родная партыя. Пачала яна шчыра дапамагаць людзям і хлебам і грашым, і разумнымі парадамі. Атрымалі людзі бярвенні, цэглу, цвікі, гонту, чарапіцу і грашовы крэдыт ад роднай дзяржавы.

— Будуйцеся, новыя дамамі ўпрыгожвайце, людзі, свае вёскі!..

Застукалі на зрубях сякеры, зазвінелі пілы. Вянок за вянком раслі ў вёсках новыя хаты, домікі, канюшні, кароўнікі, свінарнікі. І цяпер ужо з горкай усмешкай ўспамінаюць, гаво-

раць у калгасе пра той першы пасляваенны кароўнік, што быў збіты, знітаваны з дошак і аполкаў, між якіх, для цяпла, было пакладзена сена. Прагаладаюцца каровы — рагамі паразва-рочваюць тыя гнілыя аполкі, дошкі ды зляжалую, пратухлую сухую асаку скубуць. Даядуць — рогі тырчаць з дзірак. Пазі-раюць каровы на прахожых, рыкаюць: глядзіце, гаспадары, мы галодныя, нам холадна.

Так было...

А цяпер? Палюбуйцеся цяпер на той цагляны кароўнік у першай брыгадзе, на будаўніцтва якога 354 тысячы рублёў выдаткаваў калгас. Увесь дойны статак—157 галоў—у гэтым кароўніку. Шчырыя, працавітыя калгасніцы даглядаюць, дояць тых кароў. Узначальвае дружны калектыў даярак Марыя Фамінічна Крупская. І не толькі за тое, што яна актыўны, прын-цыповы і дзейны член партыі, намеснік сакратара партый-най арганізацыі ў калгасе, любяць і паважаюць яе. Разумнай развагай, замілаваннем да працы, сваёй сардэчнасцю ўвай-шла Марыя Крупская ў вялікі давер, у сэрцы сябровак, якія разам з ёю змагаюцца за вялікае малако ў другім годзе ся-мігодкі. Не пра сябе, не пра свае заслугі, а пра сваіх праца-вітых, дружных даярак, цялятніц, пастухоў ахвотна, сардэчна расказвае Марыя Крупская.

— Усіх нашых перадавікоў не перапішаш: бланкота не хо-ліць, — усміхаецца яна. — Аднак жа нельга не сказаць добра-га слова пра нашых слаўных даярак Любасей Тасю, Хмель Аляксандру і Хацкевіч Марылю. Адна перад другой стараю-цца. Па 2.500 літраў малака ад кожнай каровы абавязаліся на-даіць сёлета. Можна, гэта і не рэкорд, але ж у нас каровы не вельмі рэкардзістыя: звычайныя рагулькі... Гадуем, вырошч-ваем лепшых. А ведаеце хто іх гадуе, даглядае? Запішыце так: у добрых, у пяшчотных руках маладых дзяўчат Дубоўскай Веры і Хмель Аляксандры нашы цяляткі. Сотню галоў яны кормяць, пояць, мыюць ды вычэсваюць. Слаўныя работніцы.

І задумалася. Ну, думаю, усё, усіх слаўных пералічыла. А яна:

— Ага! Во яшчэ што: пастухі ў нас вельмі добрыя. Трусаў Рыгор, гэтакі ж свядомы і дбайны пастух Тубалец Васіль.

І ўжо не раздумваючы, заявіла:

— А ветфельчарам у нас — Лідзія Мікалаеўна Гіль. От ужо разумная ды здатная! Хвалі — не перахваліш. Найвышэйшай павагі вартая Лідзія Мікалаеўна...

І яшчэ яна штосьці хацела гаварыць пра сваіх разумных ды здатных, але ў гутарку ўмяшаўся сам старшыня, Аляксандр Пятровіч Маркін. Ён таксама пачаў называць імёны, прозві-шчы перадавых трактарыстаў, камбайнераў, кавалёў, тэхнікаў, брыгадзіраў і звеннявых. Нейкая асаблівае цеплыня і мяк-касць у голасе адчуваліся, калі гаварыў ён пра тых цесляроў, муляраў, якія адгрукалі ў калгасе такія прыгожыя, вялікія і моцныя будыніны. Ён важна і самавіта называў тыя лічбы

Агітатар В. С. Бабіцкая праводзіць гутарку з жывёлавод-камі калгаса.

Фота П. Нікіціна.

грошай, якія выдаткаваны на кожную воданапорную вежу, канюшню, кузню, аўтапалку, радыёправодку, кантору.

— Прыгожа і навечна ўсё збудавана. А ведаеце, колькі ў гэта будаўніцтва ўбахалі? 822 тысячы рублёў! Што? Лічба! А яшчэ, — прадаўжаў Аляксандр Пятровіч, — у праекце — добры клуб і лазня. Нам без гэтага нельга. Пабагацелі — культурна трэба жыць.

...Звечарэла, калі мы пайшлі паглядзець на тыя новыя ха-ты, што пабудавала дзяржава ўдовам, сіратам, бацькі якіх загінулі ў партызанскіх лясх і на франтах Айчыннай вайны. Паказвае і расказвае былы храбры партызан, а цяпер добры трактарыст, Адамовіч Іосіф Антонавіч.

— Во ў гэтым жыве Коўшык Вольга Філіпаўна, а вунь за тымі вішнямі — Кішкурная Кацярына Паўлаўна, — і вядзе нас далей. — А во за тымі рабінамі — Любасей Ганна, а тут вось яна — Мароз Алена. Во як у нас. Карціна!

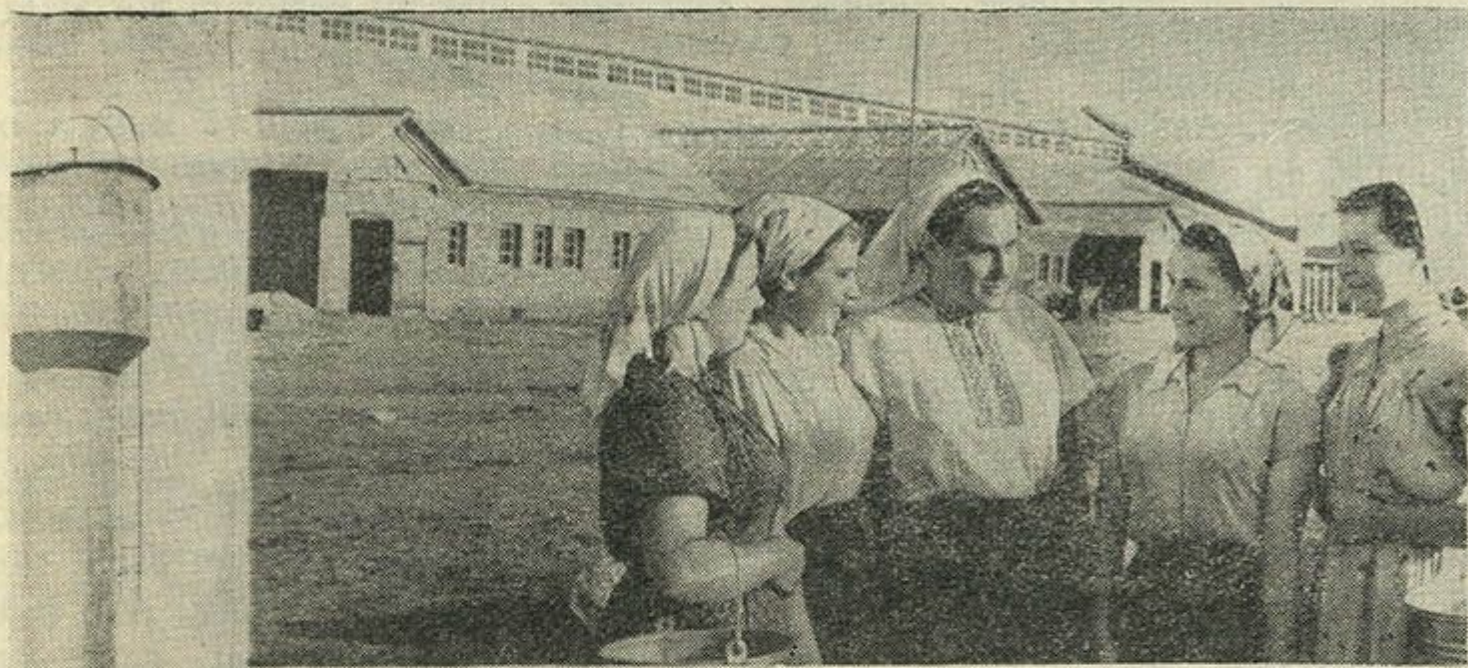
Гэта праўда — карціна: у зеляніне, у садзіках хаты. Добрыя хаты. Кепска толькі тое, што многа тут гэтых удовіных хат. Не прайшлі яшчэ і адной брыгады, а глядзіце колькі недалічылі-ся гаспадароў, сыноў, бацькоў у тых новых доміках. І можна развезаць душэўны сум, і можна суцешыць толькі тое, што сён-ня бяссмерце герояў у новых песнях плыве над новымі вёс-камі, над маладымі садамі; што вось і ў тое ўдавы, Мароз Алены, якой калісьці труксу купіў на рынку партызан, сёння вішнёвы сад каля прыгожай хаты; сёння карова, свінкі, куры; сёння, як гаворыцца, хлеб і да хлеба ў Алены Мароз...

Трэба ж было шмат людзям папрацаваць, паварочаць тых бярвенняў ды каменя, каб гэтак удала, прыгожа забудавацца. Адсюль, з вёскі Кімея, якая стаіць на высокім узгорку, адкрываюцца далягляды ва ўсе бакі, ва ўсе брыгады. Направа вёска Вал, на-лева вёска Паляны. Здалёку радуець яны сэрца сваімі вясёлымі дахамі, но-вымі сценамі, фарбаванымі аканіцамі, зялёнымі вянкамі маладых садоў. А за гэтымі вёскамі, за ўзгоркамі — даліны, лугі, беразнякі, ракітнікі. А далей, пад сонечнымі небасхіламі сінеюць палоскі саснякоў. За адной сіняй палоскаю, у маляўнічым кутку стаіць помнік героям-партызанам, якія ляжаць у брацкіх ма-гілах там пад белымі бярозамі, пад мед-настволымі соснамі. З блізкіх і далёкіх сёл, вёсак, рабочых пасёлкаў, з усёй былой партызанскай зоны Паліка прыхо-дзяць туды ў дзень нашай перамогі над фашыскай Германіяй савецкія людзі.

І поўняцца нашы сэрцы высокімі па-чуццямі гордасці за нашу магут-ную сілу ў народзе, за нашу вялі-кую дзяржаву, за нашу родную пар-тыю! І нашы людзі — мірныя тварцы хараства на зямлі — гатовы ў любую мінуту пайсці шляхамі неўміручых ге-рояў, каб абараніць, адстаяць сваё шча-сце, сваю долю светлую пад небам Бацькаўшчыны.

Антон БЯЛЕВІЧ

Калгас імя Леніна,
Барысаўскі раён.

Лепшыя даяркі калгаса (злева на-права): Мар'я Падольская, Таісія Лю-басей, Ганна Гаўрыльчык, Ніна Хмель. У цэнтры — загадчыца жывё-лагадоўчай фермы Марыя Крупская. Былы партызан Іосіф Антонавіч Адамовіч расказвае дзецям аб баявых дзеяннях партызан у іх вёсцы.

Я, як і ўсе савецкія людзі, да глыбіні душы была абурана, калі даведлася аб бандыцкім палёце над нашай краінай амерыканскага самалёта-разведчыка. Цяжка паверыць, што ў нашы дні ёсць яшчэ людзі на зямлі, якія хочуць вайны. Гэта не людзі, а звяры, разбойнікі з вялікай дарогі.

Я добра памятаю вайну. У вайне я страціла бацьку, вайна забрала ў мяне самае дарагое, што ёсць у жыцці чалавека, — дзяцінства. І тое, што давялося перажыць і ўбачыць,

Праз некалькі мінут у хату ўбегла суседка. Яна паведаміла, што на партызан напалі эсэсаўцы. Акружылі з чатырох бакоў, і партызаны вядуць няроўны бой.

— Стаяць на смерць, — сказала яна і хуценька пайшла да дзвярэй.

Бацька моўчкі сабраўся кудысьці ісці.

— Не ідзі, — прасіла маці, — трапіш у лапы зверу, нялёгка адтуль выбрацца.

Толькі твары іх нельга было пазнаць. Разрыўнымі кулямі былі знявечаны іх галовы, і на зялёным дыване стаяла лужына запечанай на гарачым чэрвенскім сонцы крыві. Абодва былі ў зеленаватага колеру гімнасцёрках. Яны выканалі свой баявы абавязак і цяпер ляжалі спакойныя. Да болю сціснулася дзіцячае сэрца. Хацелася

З маленькай групы партызан вырас атрад імя Варашылава, а затым і брыгада. Сотні братоў і сясцёр сталі на месцы забітых, каб адпомсціць ворагу.

Мы гадаваліся сіратамі, мне было 12 год, а старэйшаму брату — 17. Ён

НЕ, ТАКОЕ НЕ ЗАБЫВАЕЦЦА!

— Я доўга не буду, — сказаў бацька.

Праз некаторы час ён вярнуўся. Моўчкі ўвайшоў у хату, твар быў суровы, пахмуры. Стараючыся быць спакойным, ён сказаў:

— Забілі двух партызан, не ведаю каго толькі. Біліся да апошняй кулі і жывымі не даліся ворагу. Але і ў немцаў 8 чалавек забіта, раненых таксама шмат, ды толькі фашысты не гавораць колькі. Азвярэлыя шныраць па вёсцы, пазабіралі падушкі, раненых адвезці хочуць у Навагрудак.

Ён доўга яшчэ сядзеў ля стала, падпёршы рукой падбародак. Пасля павярнуўся да мяне і сказаў:

— Схадзі... Ты малая, немцы цябе чапаць не будуць. Паглядзі, каго забілі з нашых. Пазнаеш? Ну, ідзі смела, не бойся.

Я выбегла на вуліцу. Недалёка ад вёскі ў нас быў роў. Ён увесь зарос хмызняком і чаромхай. На самым дне яго расла зялёная мурава, нібы дыван засланы. На гэтым дыване і ляжалі два баявыя сябры. Фашысты знялі з іх абутак. Яны ляжалі блізка адзін ля другога,

ўзяць у рукі зброю, адпомсціць ворагу за смерць партызан. Мне здалася, што я вельмі ўжо даўно стаю тут. Я кінулася бегчы дадому. Не паспела вымавіць слова, каб сказаць, што ўбачыла, як маці, выйшаўшы з кухні, прашаптала:

— Немцы да нас ідуць, глядзі! Адзін, два, тры, чатыры, аж адзінаццаць чалавек.

— Хай ідуць. Толькі ніхто ні слова. Трымайцеся да апошняга. Мы загінем, іншыя застануцца, — сказаў бацька.

Яго забралі і яшчэ 18 чалавек. Пасадзілі іх у навагрудскую турму. Цэлы месяц мучылі іх каты, але ніхто не сазнаўся і не выдаў іншых.

Маці кожны дзень зранку стаяла ля турэмнай агарожы, яна спадзявалася хоць здалёк убачыць бацьку. Але ўбачыць яго ёй так і не ўдалося. Толькі адзін раз у тыдзень аддавалі бялізну (мянялі на чыстую). Маці разгортвала кашулю і горка плакала: кашуля была ўся заліта крывёю — гэта фашысты білі бацьку.

Нічога не дабіўшыся ад зняволеных, немцы прыгаварылі ўсіх да пакарання смерцю. Але не заглушылі гэтым партызанскі рух.

пакляўся адпомсціць за бацьку і пайшоў у партызаны. Фашысты хутка даведзілі пра гэта і хацелі сям'ю забраць у палон. Але гэта ім не ўдалося, бо мы ўсе ўцяклі ў лес. Тады яны забралі нашу хатнюю маёмасць і спалілі будынкі — хату, хлеў і гумно.

Партызаны нам дапамагалі чым маглі, і мы дачакаліся шчаслівага дня вызвалення. Толькі перажытае гора і ахвяры вайны ніколі не сцерці з памяці. Нянавісць да фашызму вечна будзе жыць у маім сэрцы.

Я — маці. У мяне трое дзяцей. Вялікае дзякуй партыі і Савецкаму ўраду за клопаты аб іх. Дзеці, калі падраснуць, таксама скажуць дзякуй Радзіме шмат разоў. Я спадзяюся іх выхаваць савецкімі людзьмі, стойкімі і смелымі, такімі, якім быў мой бацька і іх дзед. Але я не хачу, каб яны перажылі тое, што перажыла ў дзяцінстве я. Няхай ніколі не зазнаюць яны жахаў вайны. Няхай растуць на радасць мне і ўсім добрым людзям, сагрэтыя ласкай нашай вялікай Радзімы.

Ніна ВРУБЛЕУСКАЯ

Вёска Атмінава,
Навагрудскі раён.

ніколі не забудзецца, ніколі не сатрэцца з памяці.

... Ішоў 1942 год. Стаялі гарачыя чэрвеньскія дні, бязвоблачныя, але нейкія шэрыя. Шэрыя — ад дыму, што апавіў зямлю. То тут, то там палалі вёскі, падпаленыя фашысцкімі вылюдкамі. Але аднойчы раніцай неба праяснілася. «Добра было б, каб хоць адзін дзень пабыў спакойны», — гаварылі людзі. Спакой гэты быў нядоўга. Хутка пачуўся стук, нібы хто ляскаў дошкамі, перакідаючы іх з аднаго месца ў другое. Але каму было да дошак у тыя часы. Пачынаўся бой. Рэдкае ляскаанне пачало злівацца ў доўгую незразумелую мелодыю, якую напывалі кулямёты. Людзі ведалі, што ў нашай вёсцы ёсць невялікая група партызан.

— Мабыць, на засаду наехалі, — гаварыў бацька, стоячы ля акна і ўглядаючыся ўдалечыню, адкуль даносілася страляніна.

— Каб не гэты лес, было б відаць, — гаварыў ён, паказваючы на лес, які паласой цягнуўся амаль да самай вёскі.

ІХ НЕ СКАРЫЛІ

ДАРАГІ чытач! Калі табе давядзецца калі-небудзь быць у Карэлічах, пабывай і ў вёсцы Новае Сяло. Там на адной з вуліц, сярод маладых прысад, стаіць помнік: бронзавая скульптурная група — жанчына з дзіцем на руках тужліва схіліла галаву, яе клапатліва падтрымлівае малады баец, побач стары партызан ускладае вяноч на брацкую магілу. Помнік упрыгожан жывымі кветкамі. Гэта памяць тым, каго пазверску забілі фашысты. Падыдзі, чытач, і нізка пакланіся гэтай магіле... Кожны жыхар вёскі раскажа табе аб жудаснай трагедыі, што адбылася тут 17 год назад.

... Вайна! Гітлераўскія захопнікі лютавалі на нашай зямлі, рабавалі, палілі гарады і сёлы, знішчалі мірнае насельніцтва, не літавалі ні дзяцей, ні жанчын, ні старых. Полымя партызанскай вайны запалала па ўсёй Беларусі. На Навагрудчыне, у Карэлічах, Стаўбцах дзейнічалі буйныя партызанскія злучэнні. Народ узяўся на свяшчэнную барацьбу за сваю Радзіму. З усіх навакольных вёсак мужчыны адыходзілі ў лес, да партызан. Яны не давалі захопнікам спакою ні ўдзень, ні ўначы. Насельніцтва ад малога да вялікага актыўна дапамагала сваім бацькам і братам. Гарэла зямля пад нагамі акупантаў. Не дарма немцы называлі Новае Сяло «Чырвонай Масквой».

Тройчы гітлераўцы пасылалі карнікаў у Новае Сяло. Тройчы там палалі пажары, лілася кроў...

... Гэтая трагедыя адбылася ў ліпені 1943 года. Азварэлыя фашысты зажыва спалілі больш чатырохсот чалавек. Дым слаўся па ўсім наваколлі.

— Фашысты людзей спалілі, — стогнам паўзла страшэнная вестка ў ляс.

Гарэла хата Дразда, хлёў за сялом. І ў іх паміралі, задыхаючыся ад дыму і агню, дзеці, старыя. Усіх, хто толькі спрабаваў выратавацца праз вокны, фашысты спынялі куляй.

У той дзень Стэфу Сініца спалілі разам з двухмесячным дзіцем. Бабульку Ольгу Чарадойла кінулі ў полі разам з двума ўнукамі, а Марылю Гінак — з чатырма малымі дзецьмі. Там згарэла семнаццацігадовая Марыя Шудзейка, сям'я — жонка і трое дзяцей — партызанка Яўгена Бялецкага, уся сям'я партызана Уладзіміра Кеда... Усіх не пералічыш...

12 дзён лютавалі вылюдкі: яны ўшчэнт спалілі некалькі вёсак...

* * *

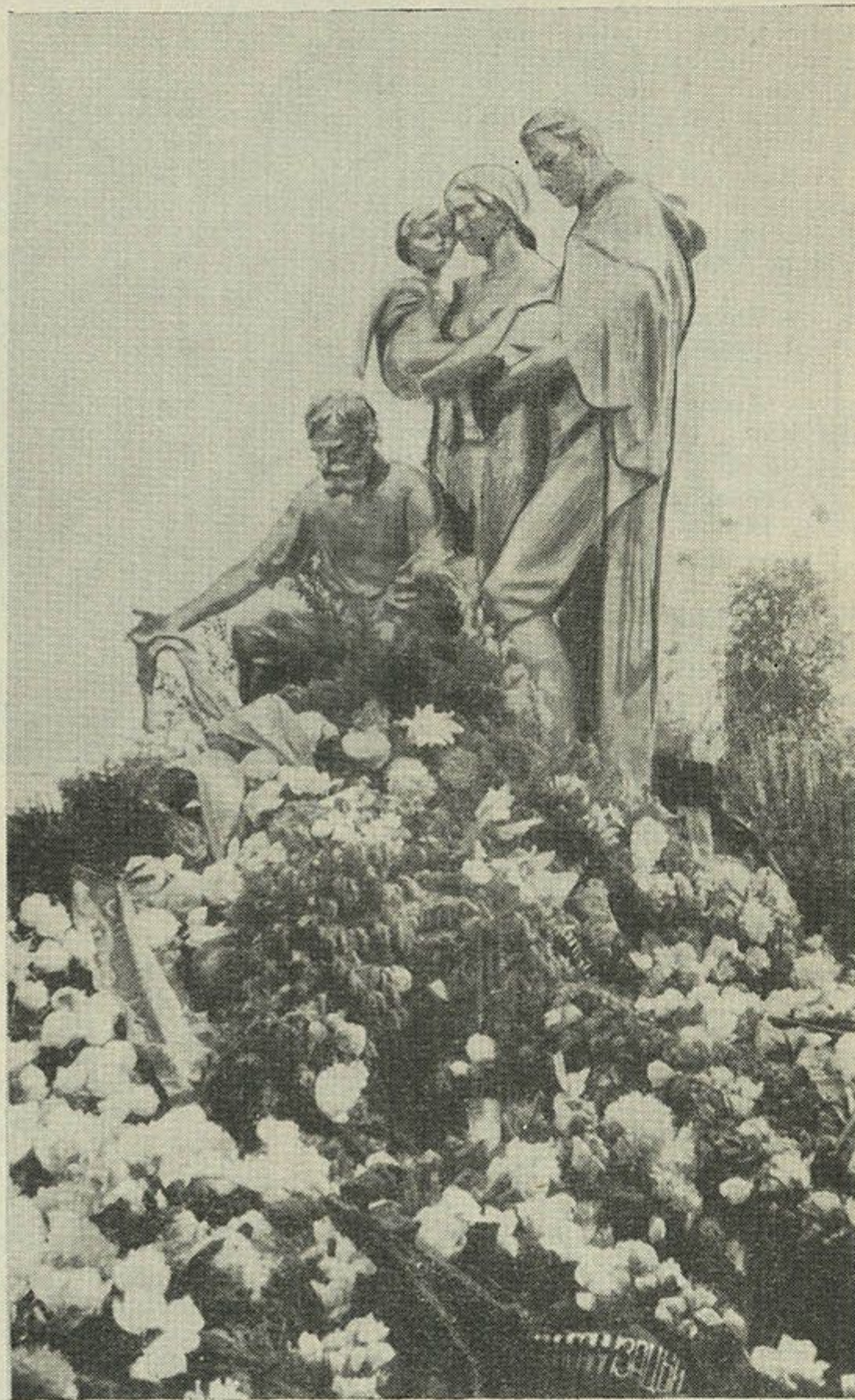
Прайшло 17 год. Адбудаваўся, памаладзелі вёскі Лядкі, Пагарэлки, Новае Сяло. Зараз гэтая назва найлепш адпавядае яму — сяло сапраўды стала новым: добрыя хаты весела глядзяць на вуліцу вялікімі светлымі вокнамі. Уздоўж вёскі выстраіліся слупы, працягнулася павуцінне праводоў — у кожным доме гарыць электрычнасць, гаворыць радыё.

Цвітуць маладыя сады, буйна зелянеюць палеткі. Шэсць вёсак аб'ядналіся ў калгас. І назвалі яго дарагім для ўсіх імем — імем Чырвоных партызан. Год ад году расце і мацнее гаспадарка калгаса. Дружна працуюць калгаснікі, памнажаючы багацце арцелі. Летась даход калгаса склаў тры мільёны 700 тысяч рублёў. І працадзень быў надрэнны. Ёсць сем'я, якія атрымалі на працягні па паўтары — дзве тоны збожжа, па некалькі тысяч рублёў.

Павесялелі людзі. Радасць і шчасце прыйшлі ў іх дамы. Але не забылі яны трагедыі 1943 года. Нядаўна аднавяскоўцы і родныя раскапалі магілы, дзе ляжалі ахвяры фашызму, перанеслі іх астанкі ў адну брацкую магілу. На месцы, дзе некалі палаў дом Дразда, зараз пастаўлен помнік.

Майскім сонечным ранкам у Новае Сяло сабралася каля 5 тысяч чалавек. Прыехалі госці з Карэліцкага і суседніх раёнаў, былыя партызаны, камандзіры і камісары партызанскіх злучэнняў, родныя і блізкія загінуўшых. Усіх запрасілі калгаснікі сельгасарцелі імя Чырвоных партызан на адкрыццё помніка ахвярам фашызму.

Многія з прыехаўшых ваявалі тут у гады акупацыі. Многія страцілі тут сяцёр і жонак, маці і дзяцей. Вось

Фота Янкі Брыля.

чаму з трыбуны гучалі суровыя прамовы, словы болю і гневу былога камісара партызанскага атрада, цяпер сакратара Карэліцкага райкома партыі Паўла Арсеньевіча Жалезняковіча, былых партызан, капітана Савецкай Арміі Яўгенія Крамко, сакратара партыйнай арганізацыі калгаса Барыса Бусько, Пятра Парэцкага і іншых.

Ярка свяціла сонца. Цвілі сады. А над шматтысячным натоўпам плылі гукі жалобнай мелодыі: да падножжа помніка ўскладалі вянкі з жывых кветак, духмянай елкі, з чырвоных руж і бэзу...

На п'едэстале помніка высечаны словы:

«Вас не скарылі ні страхам, ні сілай.
Помстай да ворага дыхалі грудзі!
Спіце спакойна, родныя, мілыя,
Вас не забудуць савецкія людзі».

Іх памятаюць!

Гэты помнік калгас імя Чырвоных партызан паставіў сярод кветак і зеляніны. Слава героям, што загінулі ў барацьбе з фашызмам! Няхай вечна цвітуць кветкі на іх магілах пад мірным небам!

САКАВІЦКАЯ раніцай 1960 года радыё прынесла віцебскім швейнікам прыемную і радасную вестку — Мацэнка Марыі Ільінічне прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Гэта нікога не здзівіла. Толькі ў той час многія яшчэ не верылі: Указ перадавалі па радыё — хто праслухаў — ці мала ёсць аднолькавых прозвішчаў!

— Ды сама чула: наша Марыя Ільінічна Мацэнка! — даказвала тады маладая работніца Аня Дзерунова сваім сяброўкам, што гэта іменна іх начальнік цэха ўдасцена такога высокага звання.

І тады маладыя работніцы — «навічкі», як іх тут называюць, пачалі дапытвацца ў старэйшых:

— Раскажыце, за што ёй Зорку Героя...

І ветэраны расказвалі. У дваццатых гадах, калі ў Віцебску ўзнікла першая ў горадзе швейная фабрыка «Прафінтэрн», туды прыйшла на работу дзяўчынка з доўгімі касамі. Машай яе звалі. Прыгожая, жвавая. Але ў швейнай справе яна была ўжо не навічок. Да фабрыкі два гады працавала ў касцюмернай майстэрні драматычнага тэатра імя Якуба Коласа.

На «Прафінтэрне» Марыя Ільінічна працавала да 1930 года, пакуль у Віцебску не адкрылася другая швейная фабрыка — «Сцяг індустрыялізацыі». У ліку лепшых работніц, якія павінны былі абучаць «навічкоў» на новай фабрыцы, туды трапіла і таварыш Мацэнка.

Маладая, спрытная, ініцыятыўная жанчына адразу ж вывела брыгаду ў перадавыя. Неўзабаве яе вылучылі ў начальнікі змены. І закройным цэхам яна кіравала. Добрую працаўніцу ў 1937 годзе калектыў выбірае старшынёй фабкома. У 1939 годзе — яна сакратар партыйнай арганізацыі фабрыкі.

Марыю Ільінічну неаднаразова выбіралі дэпутатам Віцебскага гарадскога Савета. І яна заўсёды з гонарам выконвала свае абавязкі.

У гады вайны Марыя Ільінічна Мацэнка трапіла ў Омскую вобласць. Але ці магла яна сядзець у далёкім тыле, калі на яе радзіме, у Беларусі, у той час разгортвалася партызанская барацьба?

І ў верасні 1942 года яна едзе ў Маскву, у ЦК партыі і просіць накіраваць яе ў тыл ворага.

Так пачалася яшчэ адна старонка слаўнай біяграфіі будучага Героя Залатоў Зоркі.

1943 год. Горад Тарапец Калінінскай вобласці. Ноч. Грузавыя машыны. Марыя Ільінічна з групай жанчын-патрыётак павінна дабрацца да вёскі Бары, што непадалёк ад славу-

М. І. Мацэнка гутарыць з камсамолкамі цэха Ганнай Кульма і Нінай Страх.

Фота М. Мінковіча.

ЗОРКА ГЕРОЯ

Мікола МАКАЕЎ

тай вёскі Пудаць, дзе Мінай Піліпавіч Шмыроў — праслаўлены ваяка партызан «Бацька Мінай» пачынаў першыя баявыя дзеянні свайго невялічкага атрада народных мсціўцаў, які потым вырас у Першую Беларускаю партызанскую брыгаду.

Нялёгка было прабірацца тады ў тую вёску. Бяссонныя ночы, бясконцае насцярожанасць.

І вось Марыя Ільінічна на Віцебшчыне, у тыле ворага. Яна становіцца членам падпольнага гаркома. Так пачалося яе партызанскае жыццё. Блуканні па лесе, паходы па заданню гаркома ў вёскі, дзе стаялі фашысцкія захопнікі. У баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі загінула Нюра Багачова — старшыня фабкома віцебскай панчошнай фабрыкі «КІМ» і многія іншыя сяброўкі.

Летам 1944 года, калі Віцебшчына была вызвалена ад гітлераўцаў, тав. Мацэнка прыйшла на фабрыку. А там адны кучы камення, цэглы. Фашысты ўшчэнт разбурылі галоўны вытворчы корпус фабрыкі. Толькі ней-

кім цудам застаўся будынак дзіцячых ясляў.

А як трэба было, каб фабрыка працавала іменна ў той час. Людзям патрэбна вопратка. І Марыя Ільінічна ідзе ў гарком партыі, раіцца з таварышамі.

— Можна адрамантаваць памяшканне дзіцячых ясляў і там пакуль арганізаваць выпуск адзення.

— Што ж, пачынайце!

І Марыя Ільінічна збірае людзей — былых швейнікаў, няшвейнікаў. Фабрыка пачынае выпускаць прадукцыю.

Не пазнаць зараз фабрыкі, не пазнаць і яе людзей. Калектыў гэтага буйнейшага ў рэспубліцы прадпрыемства швейнай прамысловасці на працягу многіх год лічыцца перадавым не толькі ў вобласці, але і ў Беларускім саўнаргасе. Не раз ён заваёўваў першынство ва Усесаюзным і рэспубліканскім спаборніцтве.

Віцебскія швейнікі — ініцыятары многіх каштоўных пачынанняў. У пачатку гэтага года, напрыклад, яны прынялі і зацвердзілі сваю «сямігодку ведаў». Што гэта азначае? А тое, што да канца сямігодкі ўсе рабочыя і служачыя фабрыкі ва ўзросце да 35 год будуць мець закончаную сярэдняю, сярэнетэхнічную або вышэйшую адукацыю! Гэтая «сямігодка» ўжо ажыццяўляецца на справе.

Жыва адгукаюцца швейнікі і на патрыятычныя пачынанні наватараў вытворчасці. Тут ідзе спаборніцтва за прысваенне звання калектываў

камуністычнай працы. Гэтае ганаровае званне ўжо носяць семі і восьмы пашывачныя цэхі і тры брыгады, адну з якіх узначальвае член КПСС, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Азалина Іванаўна Дарожкіна.

Ёсць на фабрыцы і паслядоўнікі Валянціны Гаганавай. І першай з іх з'яўляецца Марыя Ільінічна Мацэнка.

Цяжкім, адстаючым на фабрыцы быў чацвёрты пашывачны цэх. Многа і часта гаварылі аб ім на сходах, нарадах. А справы не паляпшаліся. І вось аднойчы ў партбюро прыйшла Марыя Ільінічна:

— А што, калі я пайду працаваць у чацвёрты цэх. Мне здаецца, што спраўлюся. Крыху менш буду зарабляць, ну, і што з таго...

Члены бюро адобрылі прапанову Мацэнка, і яна ўзначаліла адстаючы цэх. Толькі зараз чацвёрты пашывачны ўжо не адстаючы. Яго калектыў не толькі выконвае, але і перавыконвае вытворчыя заданні. Акрамя таго, ён з'явіўся ініцыятарам добрага пачыну — спаборніцтва за выпуск прадукцыі толькі першага гатунку.

— Мы хочам адмовіцца ад ведамасных кантралёраў, арганізуем грамадскі кантроль за якасцю апрацоўкі кожнай пашывачнай аперацыі.

Гэтым самым мы сёканомім значныя сродкі, якія ідуць на аплату ведамасных кантралёраў. А на выпуску прадукцыі толькі першага гатунку, якую мы пачнём выпускаць з другога паўгоддзя 1960 года, мы будзем мець да канца года не менш 72 тысяч рублёў звышпланавых наапаўненняў. Іх можна пусціць на будаўніцтва жыллага фонду, — так пісалі рабочыя цэха ў сваім звароце да калектыву фабрыкі.

І гэта былі не толькі словы. Яны зараз падмацоўваюцца справамі. Толькі за першы квартал гэтага года чацвёрты пашывачны цэх, якім кіруе Марыя Ільінічна Мацэнка, атрымаў на павышэнні гатунковасці вырабаў звыш 40 тысяч рублёў звышпланавых наапаўненняў.

Марыя Ільінічна Мацэнка — дэпутат гарадскога Савета. І там, у гарадскім Савеце, яна прымае самы актыўны ўдзел. І яе ведаюць многія віцябляне. Не праходзіць, бадай, ніводнага тыдня, каб Марыя Ільінічна не выступала дзе-небудзь на гарадскім ці раённым сходзе, нарадзе, у клубах, у школах.

Вось чаму, калі стала вядома аб прысваенні тав. Мацэнка звання Героя Сацыялістычнай Працы, у адрас гераіні прыйшло многа віншавальных тэлеграм ад партыйных і грамадскіх арганізацый і яе шматлікіх сяброў.

Не забылі і не забываюць яе і артысты коласаўскага драматычнага тэатра, дзе больш трыццаці год таму назад яна працавала ў касцюмернай майстэрні. Народны артыст СССР тав. Малчанаў і заслужаны дзеяч мастацтваў тав. Мазалеўская пісалі ёй з Мінска: «Помнім Вашы першыя працоўныя крокі ў Беларускім тэатры. Вы сталі прыкладам для многіх. Віншуем! Жадаем здароўя!»

Цесляры

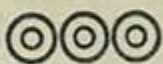
Яны не сядуць у цяньку,
Хоць прыпякае ўжо без меры.
Пяцімінутны перакур —
І зноў пазваньваюць сякеры.

І дом расце. Гатовы зруб.
Глядзіш — ужо стаўляюць кроквы.
Ад працы толькі мокры чуб,
Спіна ад працы стала мокрай.

А цеслі тэмпу не здаюць,
Працуюць з аганьком, няйначай:
Ім радасць шчэ' адну сям'ю
Хутчэй у новым доме бачыць.

Раман ТАРМОЛА

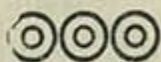
ПЕРАДАВІКІ СПАБОРНИЦТВА

За апошнія гады шмат цудоўных будынкаў узведзена ў Гродна рукамі моладзі. Заслужанай павагай сярод будаўнікоў тут карыстаецца муляр УНР-50 Любоў Пятроўна Васілеўская. Больш дзесяці год працуе перадавы муляр на новабудоўлях горада. Нядаўна яна была ўзнагароджана ордэнам Леніна.

На здымку: Л. П. Васілеўская на будаўніцтве 48-кватэрнага дома на адной з вуліц Гродна.

Фота А. Перахода. (Фотахроніка БелТА).

Уступіў у строй дзеючых першынец сямігодкі — шчучынскі завод «Аўтапровад». Ужо шэсць месяцаў з завода адпраўляюць у Мінск аўтамабільнаму, трактарнаму і мотавеласіпеднаму заводам, а таксама Беларускаму аўтазаводу ў Жодзіна аўтапучкі для электраабсталявання машын.

Маладыя рабочыя прадпрыемства хутка асвоілі новыя спецыяльнасці. Многія з іх выконваюць зменнае заданне на 150—200 працэнтаў.

На здымку: адна з лепшых аплётчыц камсамолка Валянціна Мартыбарчук за работай.

Фота А. Перахода. (Фотахроніка БелТА).

ЗАСЛУЖАНАЯ ПАДЗЯКА

У нашай вёсцы Бывалькі добрая бальніца. У ёй працуе многа ўважлівых, чужых людзей. Тут ёсць урач Алена Кузьмінічна Ярыга, фельчар Ганна Парменаўна Туранок, фельчар-акушэрка Вера Паўлаўна Герасіменка, Ольга Сямёнаўна Забіран. Мне хочацца расказаць пра адну з самых клапацілівых з іх — Ганну Парменаўну Туранок.

Шмат год працуе фельчарам у Бывальках Ганна Парменаўна. Яна надвычай добрасумленна ставіцца да сваіх абавязкаў. На выклік спяшаецца, не лічачыся ні з часам, ні з адлегласцю, ні з надвор'ем. Не было выпадку, каб яна адмовіла каму-небудзь у дапамозе. Гэта чалавек вялікай і пяшчотнай душы. Сціплы, чулы таварыш.

У кожнай хаце пабывала яна, і ў кожнай хаце яна — жаданы госьць. З вялікай павагай і цеплынёй гавораць аб ёй жыхары. Яе ведаюць не толькі дарослыя, але і дзеці, бо фельчар Туранок часта праводзіць гутаркі з вучнямі Бывалькаўскай сярэдняй школы. А сёлета яна вяла ў школе гурток ГСА.

Ад шчырага сэрца працуе Ганна Парменаўна. Не выпадкова яе называюць сваім, дарагім чалавекам, проста Парменаўнай. І такіх добрасумленых, чужых людзей у нас з кожным днём усё больш і больш. Хочацца сказаць ім вялікае дзякуй за нястомныя клопаты аб здароўі людзей.

Т. МУЗЫЧАВА

Гомельская вобласць,
Лоеўскі раён.

Руская маці

Апавяданне

У 1959 годзе ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы выдадзена кніга «Другое нараджэнне», якая паступіла ў продаж і ў нашай краіне. Гэта асаблівая кніга. Яна прысвечана дружбе паміж нямецкім і савецкім народамі і ў падзагалоўку называецца кнігай дружбы.

Кніга «Другое нараджэнне» — вынік конкурсу, які быў аб'яўлен у ГДР да саракагоддзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў нашай краіне. На конкурс паступіла да дзвюх тысяч рукапісаў, якія раскажваюць аб дружбе з савецкім народам. Каля ста рукапісаў атрымалі прэміі. З іх у кнізе апублікавана шэсцьдзсят шэсць. Яны напісаны простымі нямецкімі людзьмі — рабочымі і сялянамі, хатнімі гаспадынямі і студэнтамі, атэістамі і веруючымі.

Кожны з аўтараў кнігі апісаў частку свайго жыцця, адрэзак шляху, які прывёў яго да дружбы з савецкім народам.

Вядомы нямецкі пісьменнік Франц Фюман у прадмове да кнігі «Другое нараджэнне» гаворыць аб ёй наступнае: «Гэтая кніга аб германа-савецкай дружбе з'яўляецца адной з самых захопляючых кніг, якія я калі-небудзь чытаў».

Ніжэй мы друкуем адно апавяданне з кнігі «Другое нараджэнне».

КАЛІ мне было два гады, мая маці, нямецкая камуністка, разам са мной знайшла ў Савецкім Саюзе прытулак, а ў Маскве — сваю другую радзіму.

Летам 1944 года мне было дванаццаць год, і я, у выніку ваенных падзей, страціў усякую сувязь са сваёй маці. У час вайны я жыў у дзіцячым доме, дзе выходзіліся сіраты ўсіх нацыянальнасцей.

Мы былі акружаны любоўю і ўвагай. Толькі туга па бацьках, нібы назойлівая здань, азмрочвала наша радаснае дзяцінства. Многія з нашых бацькоў знаходзіліся ў нямецкіх турмах, а некаторыя былі адарваны ад сваіх дзяцей нечаканым нашэсцем фашыстаў.

Тады мае захопленні, як і захопленні маіх аднагодкаў, хутка мяняліся. Толькі адной страсці мы былі верны ўсё сваё жыццё — калекцыяніраванню паштовых марак.

Аднойчы адзін з маіх школьных таварышаў узбударажыў мяне навіной: ён даведаўся аб адной калекцыі паштовых марак, якую, паводле яго думкі, трэба было ў што б там ні стала паглядзець.

Я сабраў сваіх сяброў, каб разам пайсці да ўладальніцы альбома паштовых марак. На наш стук адчыніла старая жанчына са строгім разумным

тварам. Мы выказалі сваю просьбу, і гаспадыня ахвотна ўпусціла нас на кухню. Затым яна выйшла ў суседні пакой, каб прынесці альбом.

З радасным чаканнем сядзелі мы, падлеткі, на кухні, хітра падміргваючы адзін аднаму і з нецярплівасцю чакаючы асалоды, якая прадбачылася.

І вось гаспадыня прынесла альбом. Першая старонка ўжо выклікала ў нас воклічы захоплення. Старая жанчына замілавана назірала за намі: з такім жа захопленнем, як зараз мы, чужыя дзеці, праседжаў над гэтымі паштовымі маркамі яе сын, які нядаўна быў забіты на фронце.

Яна спытала, якой мы нацыянальнасці. Калі чарга дайшла да мяне, я адказаў са спакойным сумленнем, як заўсёды гэта рабіў, што я немец.

Жанчына ўскрыкнула ад жаху. Не помнячы сябе, яна ледзь выгаварыла:

— Немец?.. І ты асмельваешся?..

Спачатку я ўспрыняў усё гэта як жарт і ў здзіўленні зірнуў на жанчыну. І тут я ўбачыў яе твар, пачырванелы ад хвалявання. Яна парывіста закрыла твар рукамі і кінулася вонкі з пакоя. Яе муж, які да гэтага ціха і абыякава сядзеў у кутку, хутка выйшаў услед за ёй.

ўсведамлялі, што я быў невінаваты.

З суседняга пакоя даносіўся невыплач старой жанчыны і супакойваючыя словы мужа. Было відаць, як старалася жанчына апамятацца, але зноў і зноў боль браў над ёю верх.

Муж выйшаў на кухню і наліў для жонкі шклянку вады. Калі ён ішоў назад міма нас, мы ўбачылі, што яго рукі дрыжалі.

У суседнім пакоі стала ціха. Амаль баязліва чакаў я таго, што жанчына зноў увойдзе ў пакой. Яна з'явілася. Маё сэрца сціснулася, калі яна накіравалася проста да мяне і мяккім, прыглушаным смуткам голасам сказала:

— Не злуй на мяне, мой хлопчык, што я магла так забыцца.

Пры гэтым яна гладзіла мае валасы, нібы я быў маленькім дзіцем і нібы яна гэтым пяшчотным жэстам хацела дапамагчы мне забыць пра тое, што было сказана раней. А ў мяне, у гатоўнасці да абароны ўжо ашчацініўшага ўсе калючкі, запалала ў грудзях, здушыла горла, і я вымушан быў змагацца са слязьмі.

Жанчына заўважыла мой настрой і, збянтэжыўшыся, прагаварыла:

— Але вы ж пра маркі забылі, дзеці!

Няўпэўнена і крыху прыгнечана схіліліся мы зноў над альбомам. Пасля невялікай паўзы жанчына нахілілася да мяне:

— Скажы мне, мой хлопчык, як жа ты сюды трапіў? Твой бацька, дзе ён?

Запінаючыся голасам я адказаў:

— Фашысты забілі яго!

— А твая маці?

— Я не ведаю, дзе яна цяпер. Мы страцілі адзін аднаго ў час вайны.

Яна села вельмі блізка да мяне, і зноў гладзіла мяне яе натруджаныя рукі.

— Ты, значыць, сірата! Ці бачыш, стары і я, мы таксама нібы асірацелі. Загінуў наш хлопчык.

Яна спрабавала было ўсміхнуцца, але яе рот балюча скрывіўся, і жанчына адварнулася.

Затым яна спытала ў маіх таварышаў пра іх бацькоў, але іх ужо не было амаль ні ў кога з дзяцей.

— Божа мой, колькі гора, колькі гора! — прагаварыла яна задумліва.

Імкнучыся загнушыць цяжкі настрой, яна сказала з усмешкай:

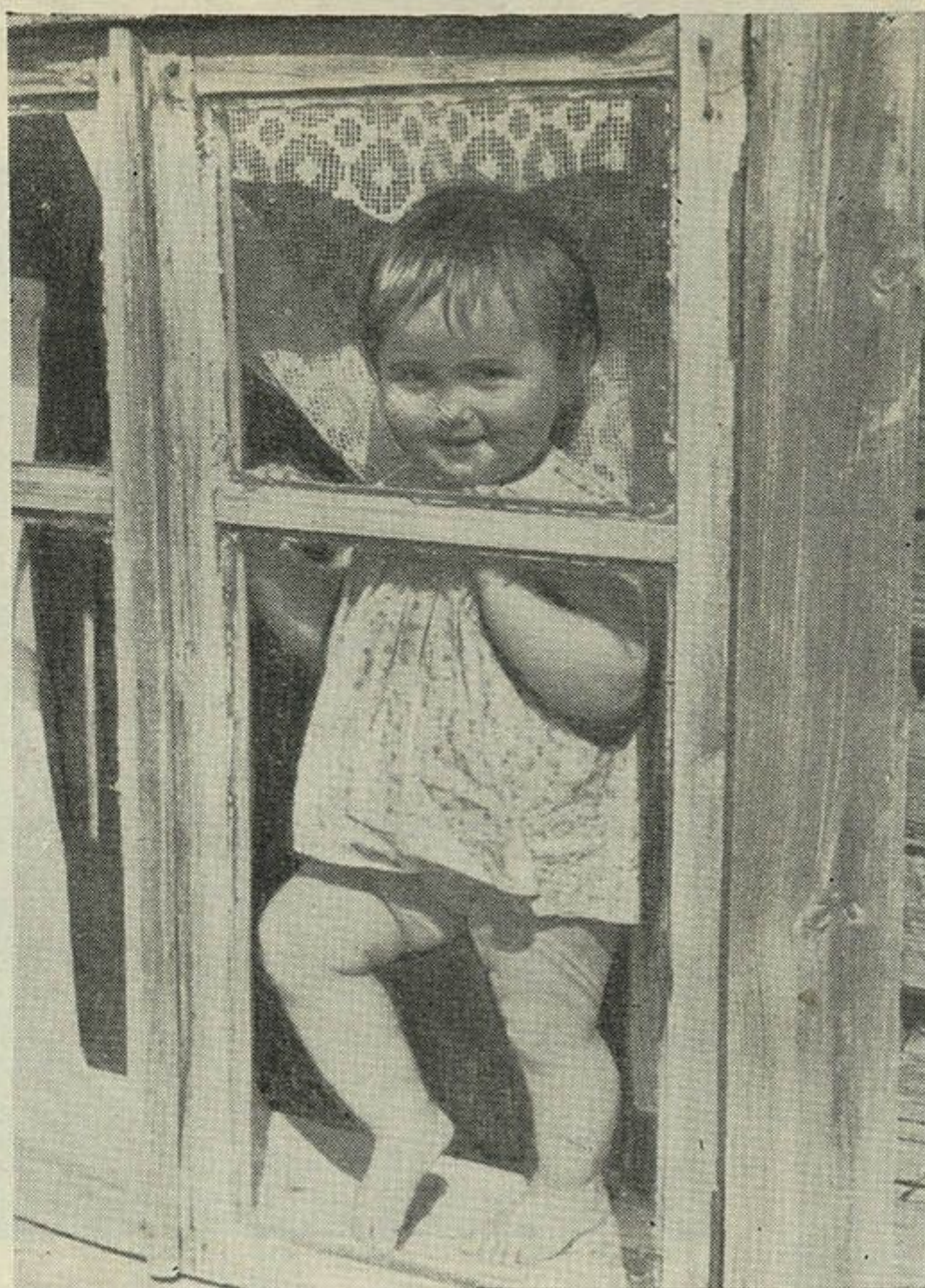
— Але цяпер вы павінны паглядзець гэтыя прыгожыя маркі. Бацька, пастаў, калі ласка, самавар!

* * *

Я больш ніколі не бачыў яе, добрую старую жанчыну, але па сённяшні дзень адчуваю пяшчоту, якой адарыла мяне гэтая сагнутая болей руская маці.

Штэфан ФІНДЛІНГ,
інжынер з Берліна.

Пераклаў з нямецкай мовы
А. Сердзюкоў.

ШЧАСЛІВАЯ

У цэху мерна пастукваюць швейныя машыны. Работніцы схілілі галовы над шыццём. Адна з іх працуе так, быццам не заўважае нічога навокал. Гэта Ніна Бондар. Яна трапіла сюды са школьнай парты.

— Маё зменнае заданне — прышыць да 30 халатаў каўняры, — гаворыць Ніна.

Маладая, але спрактыкаваная краўчыха сістэматычна перавыконвае зменнае заданне. Цяпер выдатная работніца не толькі дае па дзве з палавінай нормы, але і прадукцыю выпускае высокай якасці. Прычым усе аперацыі Ніна робіць акуратна, з густам.

— Хоць і маладая, але ў яе можна павучыцца, — гаворыць кантрольны майстар Ванда Закрэўская.

Калі Ніна прыйшла ў цэх масавага пашыву арцелі «Чырвоная зара» Крупскага раёна, яна была вучаніцай у Ванды. І вось цяпер Ванда Закрэўская з цёплай усмешкай глядзіць на сваю выхаванку і радуецца яе поспехам у працы. Ніна Бондар лічыцца ў цэху масавага пашыву адной з перадавых.

Закончан рабочы дзень, але Ніна не спяшаецца дадому. Яна ідзе ў Дом культуры на рэпетыцыю. Яе чысты прыгожы голас часта гучыць са сцэны раённага Дома культуры. Ніна запявае ў хоры, выступае ў дуэтах і з сольнымі нумарамі.

— Я шчаслівая, што і мая сціплая прафесія краўчыхі, — гаворыць Ніна Бондар, — прыносіць карысць людзям.

А. ПАЦЕМКІН

Новая Слабада,
Крупскі раён.

Добрай раніцы!

Фотаэцюд А. Верамейчыка.

МІР, ТОЛЬКІ МІР

Я працую тэхнічкай у школе, дзе больш 500 чалавек дзяцей. Прывыкла я да іх, як да родных. І такія яны ўсе блізкія мне!

Пытаюцца ў мяне: — Вы яшчэ будзеце, цёця, пісаць у рэдакцыю? Буду, кажу ім. — Дык напішыце, што мы добра вучымся і чыста прыбіраем класы...

Ну, як жа мне не напісаць пра іх? Мне здаецца, што няма на свеце нічога даражэй, чым дзеці. Яны ўмеюць такой ласкай адказаць таму, хто іх шчыра любіць.

Усе яны любяць падурэць і пасваволіць. І здараецца, так разыдуцца, што і ўпынку на іх не знойдзеш. Тады я падыходжу да іх і кажу, да хлопчыкаў асабліва:

— Ой, хлопцы, пакінеце вы мяне без работы. Бо вы зробіце шкоду, а з работы здымуць мяне...

Тады яны заціхаюць і робяцца такія добрыя і паслухмяныя.

А то, бывае, пачнуць на перапынку хлопчыкі крыўдзіць дзяўчынак. То я часам і спыню гарэзніка, а калі ўжо вельмі разыдуцца — паабяцаю настаўніку паскардзіцца. Яны адчуваюць, што я без злосці да іх гэта раблю.

Пра дзяцей можна гаварыць і раскадваць бясконца. Гэта ведае кожная маці, гэта ведае ўсякі, хто працуе з дзецьмі. Але дзецям нашым больш за ўсё патрэбен мір. І дзецям, і маці, і ўсім народам на зямлі. Мой сын служыць у радах Савецкай Арміі. Ён піша, што яны надзейна ахоўваюць нашу працу, наша жыццё. Я чакаю яго дамоў, як толькі скончыцца тэрмін службы. Чакаю і думаю — каб толькі быў мір на зямлі. Больш нічога не хочацца жадаць, каб толькі мір быў на зямлі, каб толькі былі шчаслівыя нашы дзеці. А нашы настаўнікі і наша Радзіма выхавалі іх сумленнымі і працавітымі людзьмі.

Е. ТАРАСЕВІЧ

в. Бабічы, Рэчыцкі раён.

Са святам Вас,

ЗАЎСЁДЫ Ў ПОШУКАХ

А. ПРЭСКЕНЕНЕ

— **М**Ы ПАВІННЫ знайсці выхад, павінны, — гаварыў дырэктар фабрыкі Жылінскас, нервова ходзячы ў сваім кабінёце. — Пойт на крэпатын вялікі, а мы...

— Дайце, нарэшце, нашым жанчынам рознакаляровы крэпатын, хопіць чорнага, — строга дадала сакратар фабрычнай партарганізацыі Ядзвіга Вайчунене.

Сёстры Элеанора і Стася Віткаускайтэ працуюць аграномамі ў калгасах Іёнаўскага раёна Літоўскай ССР. На здымку: аграномы аглядаюць усходы кукурузы.

Фота М. Огая (Эльта)

— Лёгка вам сказаць «дайце», — не вытрымала старшы майстар фарбавальнага цэха Бірутэ Кудзене. — Паверце, мы ўжо ўсё зрабілі, усё.

— Відаць, яшчэ не ўсё, — не адступала Вайчунене.

Спрэчкі разгараліся.

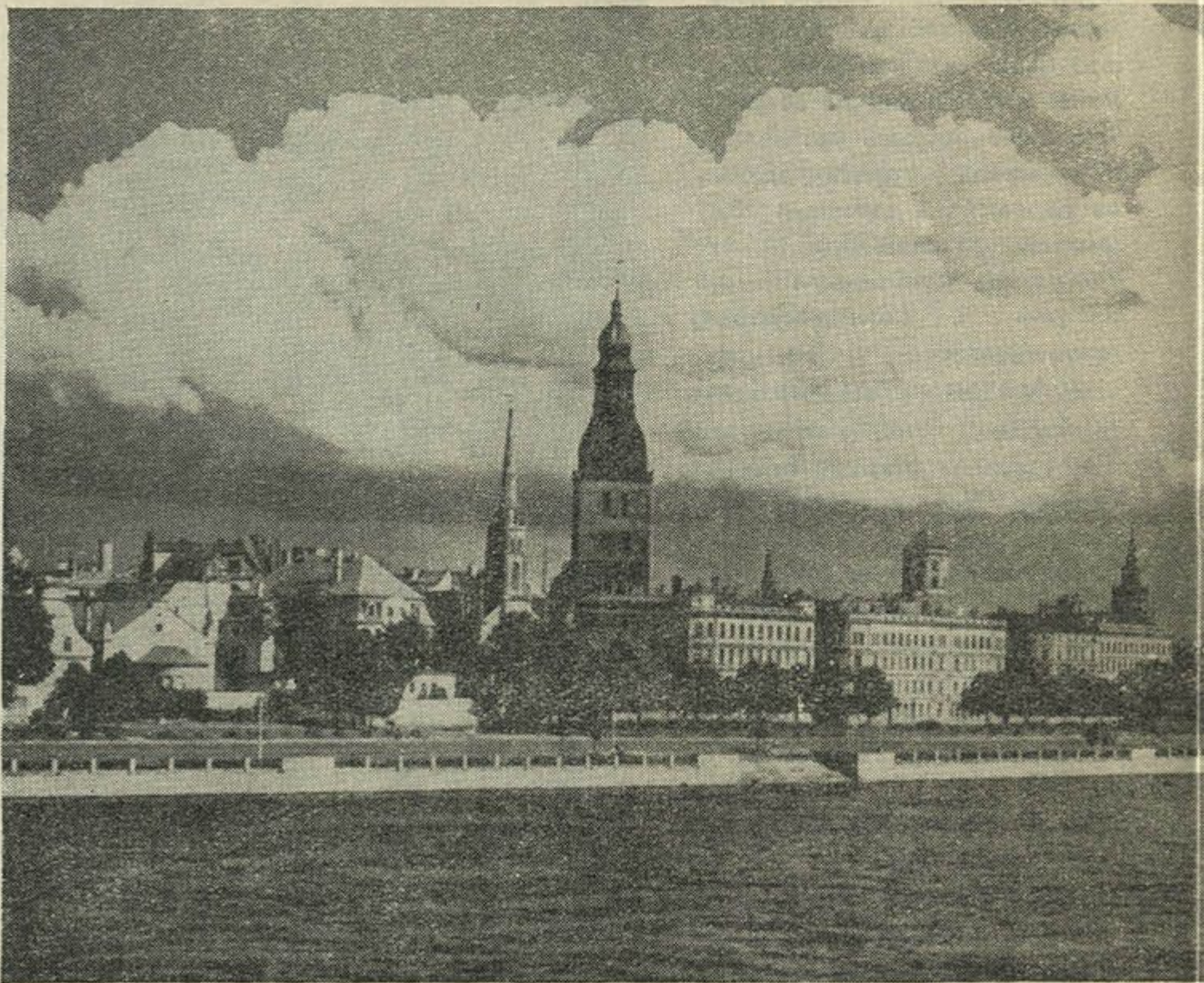
Толькі адна жанчына не прымала ў іх удзелу. Яна моўчкі сядзела ля акна і хутчэй была падобна на дзяўчынку-падлетка, чым на інжынера хімічнай тэхналогіі з дзесяцігадовым стажам работы.

У той момант у сваіх думках Марцынконене была ў цэху.

— А што скажа наш інжынер? — пачула Марцынконене словы дырэктара.

— Мы робім усё, каб план першага года сямігодкі быў выканан, — адказала яна. — Афарбоўка крэпатыну гэта не адзіная не раскрытая таямніца. У нашым фарбавальным цэху мы праводзім даследаванні, якім спосабам можна зменшыць камечанне шаўковых тканін і атрымаць больш шырокую колерную гаму вырабляемых намі матэрыялаў.

Доследы, даследаванні... Яны прывялі да таго, што Марцынконене нарэшце быў знойдзены новы спосаб афарбоўкі і

На здымку: горад Рыга. Камсамольская набярэжная.

Фота Д. Гедзюна.

АДЗІНЫ ШЛЯХ

ДВАЦЦАЦЬ год жыцця народа — гэта яго юнацтва, гэта — пара вялікіх замыслаў і тварэнняў. Дваццаць год пры Савецкай уладзе. У латышкага народа гісторыя налічваецца тысячамі год, але ў гэтыя дваццаць жыццё пачалося па-сапраўднаму. Тым больш, гэта можна сказаць аб жанчыне нашай рэспублікі. Былыя батрачкі і фабрычныя работніцы — самая ніжэйшая катэгорыя людзей капіталістычнага грамадства — сёння яны самыя шануюныя людзі нашай Савецкай краіны.

Гісторыя гэта не новая. Расказаць аб шляху развіцця і росквіце жанчыны Савецкай Латвіі азначае паўтараць расказ літоўскай і эстонскай, беларускай і малдаўскай

жанчыны. Таму і свята адной з рэспублік нашай вялікай Радзімы з'яўляецца святам усіх народаў нашай Савецкай краіны.

Старажытная Рыга — сталіца Савецкай Латвіі. Колькі складзена пра яе песень, старадаўніх народных дайн, як часта яе апяваюць у сваіх вершах паэты-сучаснікі.

І паэты маюць рацыю. Горад, які быў закладзены амаль восем стагоддзяў назад, можна назваць старажытным, і ўсё ж — Рыга маладая. Вось ужо дваццаць год, як яна з кожным днём становіцца ўсё маладзей і цудоўней. І цяжка сказаць, што ў абліччы Рыгі самае прыгожае — ці стары горад, у якім кожны дом апавядае аб яе шматвяковай гісторыі, або новыя жылыя кварталы, створаныя за апошнія гады? І ўсё ж маладосць заўсёды цудоўней. А маладосць гэта старажытнай Рызе прынесла савецкая рэчаіснасць.

пераварвання віскозных матэрыялаў, з дапамогай якога праз год фабрыка сэканоміла амаль паўмільёна рублёў.

Марцынконене разам з інжынерамі цэха тт. Кудзене, Шырвайтэне і Алксневічусам цэлыя дні была занята новымі даследаваннямі. Хутка яна з начальнікам цэха апаратуры Вайдукевічусам атрымала ўстойлівы эффект муарнай прамыўкі. Праз некаторы час Марцынконене сказала сваім таварышам:

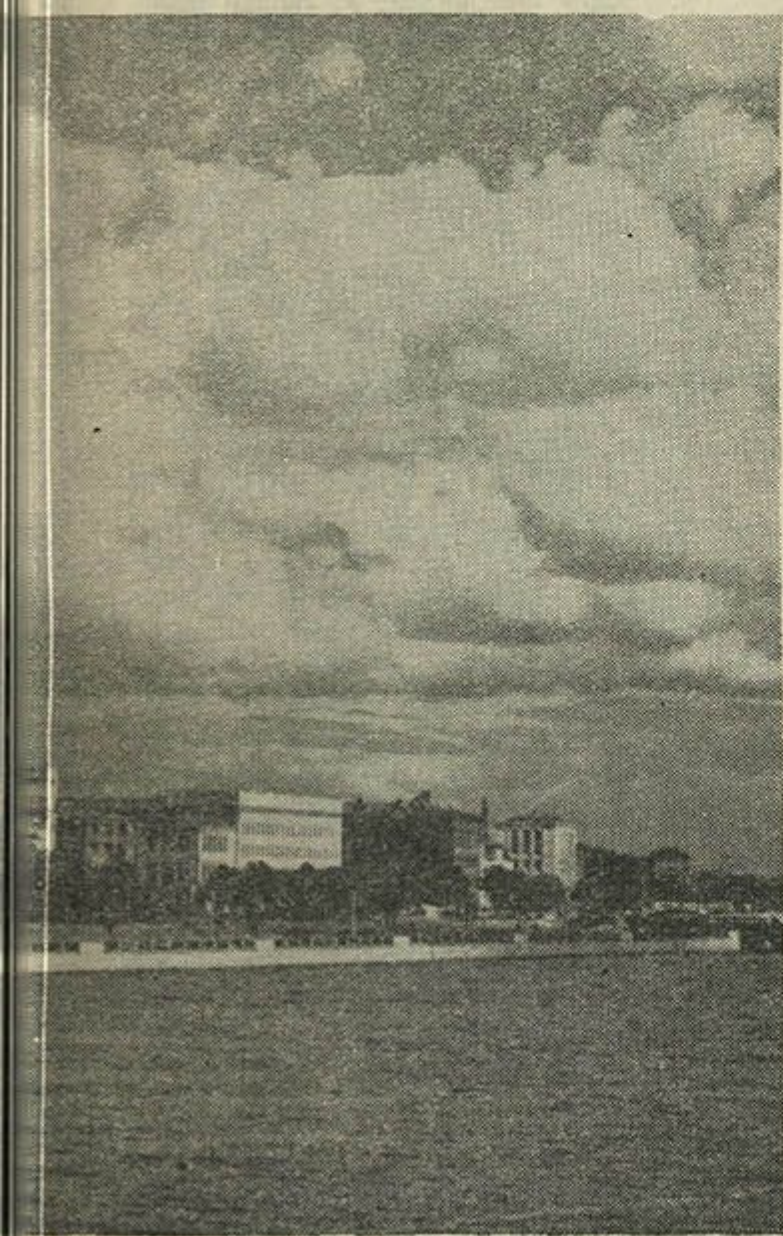
— Здаецца, мне ўдалося знайсці спосаб, як пазбавіцца ад гэтых праклятых плям. Мне прыйшла ў галаву думка — паспрабаваць у раствору выдаліць з крэпатыну жалацінны клей. Уявіце сабе, атрымаўся выдатны вынік. У матэрыяле жалаціннага клею не засталася і следу. Цяпер афарбоўка крэпатыну не

пагражае ніякай небяспекай. У гэтым вы зараз пераканаецеся.

Яны накіраваліся да фарбавальных ванн. У адной з іх на вале круціліся сотні метраў шаўковага крэпатыну. Увесь матэрыял ззяў ясным блакітным колерам. Калі крэпатын быў высушаны, на ім не знайшлі ніводнай плямкі.

Вечар. Дзеці толькі што заснулі... Данутэ Марцынконене доўга стаіць ля акна. Адсюль відаць контуры фабрыкі «Кауно Аудзіняй». У суседнім пакоі насценны гадзіннік б'е дзесяць. Яшчэ адзін дзень падыходзіць да канца. Аднак Марцынконене не шкадуе ні гэтага дня, ні ўсіх мінулых год. Яе жыццё, напоўненае напружанай працай, ясным адчуваннем шчасця. — мае глыбокі сэнс.

Дарогія сёстры!

Герой Сацыялістычнай Працы Аўстра Эзэрыня — жывёлаводка калгаса «Марупэ» (Латвійская ССР).

Фота А. Ільіна.

Танцоры зараней рыхтуюцца да ўрачыстага свята — 20-годдзя Савецкай Латвіі.

ПРЫЗВАННЕ

У ЯЕ было адразу два захапленні, якія паланілі ўсю яе істоту. Адно з іх было абуджана гукамі гармоніка, толькі што купленага старэйшаму брату. Дзяўчынка не адыходзіла ад музычнага інструмента. Хутка яна ўжо ведала, які клавіш дае той ці іншы гук і была ў гэтым свеце гукаў нібы дома, складаючы з іх любую песню або танец.

Другі любімы занятак з'явіўся тады, калі ёй споўнілася сем год і маці даверыла яе нагляду карову і авечак. Маленькая пастушка бачыла вакол цудоўныя малюнкi прыроды, якія ўзбагачалі пачуццё прыгожасці. У полі яна знайшла сінюю гліну. Цяпер дзяўчынка ма-

ла ляпіць з гліны ўсё, што толькі прыходзіла ёй у галаву.

І калі восенню ў школе Лідзію Лаас спыталі: «Які прадмет табе больш за ўсё падабаецца?» — яна адказала, не вагаючыся ні секунды: «Лепка».

Здольнай дзяўчынцы раілі вучыцца. «Абавязкова паступіце ў «Палас», — пацвердзіў і акварэліст Цымберман.

Так упершыню была выказана словамi патаемная мара дзяўчыны аб вышэйшай мастацкай школе. Але яна не адважылася паехаць адразу, а спачатку паслала ў Тарту фатаграфіі сваіх работ.

Адказу доўга чакаць не прыйшлося. «Мяркуючы па фатаграфіях Ваших работ, у Вас добрае пачуццё формы і ёсць усе прадпасылкі... Пры сістэматычнай рабоце можаце стаць скульптарам», —

паведаміў дырэктар «Паласа» Антон Старкопф.

Мінуў год. Нарэшце, праз вялікія цяжкасці і клопаты Лідзія стала вучаніцай вышэйшай мастацкай школы «Палас». У той жа час яна атрымала, на яе думку, «выдатную» работу. Яна стала дрываколам.

Кожны дзень раніцою дзяўчына калола для сталовай больш сажана доўгіх паленняў. Затое астатняя частка дня была вольнай для «Паласа»...

...У Доме мастацтва ў Таліне, на плошчы Выйду вяльях, знаходзіцца атэльэ Лідзіі Лаас, члена Саюза савецкіх мастакоў Эстонскай ССР.

У атэльэ цёпла. Праменні сонца пранікаюць праз шырокае, прасторнае акно, іграюць у серабрыстых валасах старой жанчыны, якая сядзіць у якасці мадэлі на подзіі, у карых вачах і на беласнежным халаце скульптара, на вільготным палатне, якім закрыта ад высыхання незакончаная работа...

Лідзія Лаас, якая адсвяткавала ў чэрвені сваё пяцідзесяцігоддзе, адна з найбольш арыгінальных і таленавітых жанчын-скульптараў Эстоніі, мадэліруе сваю 80-гадовую маці, што прыехала з Вастэмыйза, з роднага калгаса імя В. Кінгісэпа ў горад да доктара.

«Заставайся цяпер даўжэй, — просіць дачка маці, якая, паздаравеўшы, рвалася дадому. — Пойдзем у атэльэ! Ты ж не бачыла, як і што я цяпер раблю».

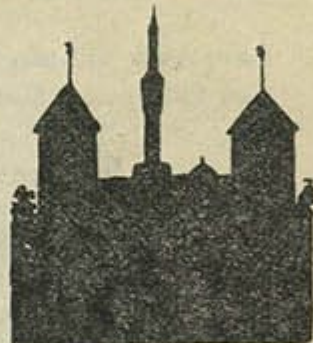
З жывой цікавасцю старая агледзела ў атэльэ ўсе незакончаныя і гатовыя работы, агледзела сур'ёзна і ўважліва.

Рабоце над бюстам маці скульптар аддае шмат часу. Перанесці мадэль з анатамічнай дакладнасцю ў гліну — толькі першы этап работы. Даць гліне жыццё і душу — гэта патрабуе ўжо шмат працы, пошукаў, майстэрства. І гэта — асноўны творчы прынцып Лідзіі Лаас.

С. ТРУУ

Скульптар Лідзія Лаас за работай.

Вачэжні сёанс

Іван ШАМЯКІН

Апавяданне

У КІНО, як заўсёды, спазняліся. Анатоль Макаравіч стаяў у цесным, душным калідорчыку і моцна злаваўся, хоць гаварыў стрымана, з гумарам:

— Здаецца, я самлею, пакуль ты збярэшся. Ніна! Злітуйся над сваім пакутным мужам!

— Хвіліначку, Толя. Набярыся цярпення.

— Ды не стальное яно ў мяне, цярпенне. Лопаетца.

— Не лопне. У нас яшчэ пятнаццаць мінут.

— Пятнаццаць! А потым ляціш, як апантаны. Прыбяжыш — ажно кругі ў вачу пывуць. Не, ты проста здзекуешся з мяне.

У яго голас нарэшце прарвалася раздражненасць. Ён заглянуў у пакой. Жонка стаяла перад трумо і пудрылася. У люстра ўбачыла яго здзіўленыя вочы і гарэзліва паказала язык.

— Што гэта цябе пацягнула на тынкоўку? Ніколі раней не пэчкалася.

— Старэю, Толя.

Яна накінула цёплую белую хустку, спрытна, неяк па-дзіцячаму, усунуўшы над галавой адразу абедзве рукі ў рукавы — апранула паліто. Ён падумаў: як гэта яна, такая рухавая, хуткая, заўсёды гэтак спазняецца? Сам ён, чалавек павольны, ніколі не спазняецца, калі ідзе куды адзін.

Яму падабалася бачыць жонку ў белай хустцы — яна неяк адразу маладзела і рабілася больш падобнай на тую дзяўчыну, якую ён сустрэў дваццаць год назад і адразу закахався. Ён залюбаваўся жонкай і незадаволенасць, як хваля тая, на момант адхлынула.

— Бежымо хутчэй, Нінок.

Але жонка заскочыла ў другі пакой і пачала настаўляць дзяцей:

— Лена! Перад сном памераеш тэмпературу. Градуснік у буфеце, а то без мамы зноў не знойдзеце. Ды не разбіце, а то іх нідзе няма. Толя! Што гэта — іх не адзін завод выпускае? Звычайных градуснікаў — якіх толькі хочаш. А медыцынскіх няма. Учора Марыя Міхайлаўна ўсе аптэкі аб'ездзіла. Можна падумаць, што градуснік зрабіць цяжэй, чым ракету...

— Ніна!

— На стала ў кухні ў маленькай каструльцы малако. Вып'еце. Толькі з булкай і маслам. А то выхлебаеце так. Масла ў халадзільніку. А ты, дружок, даясі свае катлеты, што ў абед не з'еў.

— Не хачу я катлет! — закрычаў васьмігадовы Сяргей.

— Не з'ясі — не пойдзеш заўтра ў цырк.

— А вось пайду!

— Ну, ты мне сваю ўпартасць не паказвай. А то і я магу паказаць сваю. Ад гэтага табе не будзе лепш. Ленка, прасочыш, каб ён зноў не выкінуў катлеты ў памыйнае вядро. А то ён — багач у нас. Вожыку кілаграм каўбасы можа пакласці, прыгадала маці даўнюю гісторыю, напамінак аб якой дзяцей смяшыў цяпер. — І не біцесься. Чуеш, Сярожа! Каб не чапаў Ленку. Ёй нездаровіцца. А то ты пачаў часта волю рукам даваць. Глядзі ў мяне. Нікому не адчыняйце. На ланцужок вазьміце...

— О, божа, — прастагнаў у калідорчыку Анатоль Макаравіч. — Ды чулі яны гэта тысячу разоў. Маленькія ці што? Мяне ў іх узросце за гаспадара на тыдзень пакідалі. Я карову сам даіў...

— Ты быў геніяльны хлопчык, а яны — звычайныя дзеці, —

Мал. І. Раманоўскага.

жартаўліва адпарывавала Ніна. — Глядзіце ж. Нікому. Няхай бацька родны звоніць.

Дзеці засмяліся:

— Значыцца, і тату не адчыняць?

— Я расправаюся. Да д'ябла такое кіно! — закрычаў Анатоль Макаравіч, адчуваючы, што і сапраўды ўвесь спацеў, стоячы ў паліто.

— Лячу, Толя.

— У татавым кабінёце нічога не чапайце. Чуеце, дзеці?

Гэта ўжо не проста чарговы пункт настаўлення, а своеасаблівая хітрасць, каб крыху ўлагодзіць мужа. Анатоль Макаравіч гэта добра разумее, але — дзіўна — злосць на жонку сапраўды знікла. Па лесвіцы, на тры сходкі наперадзе жонкі, ён спускаўся амаль ужо з добрым настроем. Спусціўшыся на два паверхі, сказаў, каб пакпіць з яе:

— Ты яшчэ газ забыла закруціць.

І раптам пачуў, што стук яе каблучкоў аб цэментавыя сходцы сціх. Ён азірнуўся. Ніна стаяла.

— А ты ведаеш, і сапраўды я не помню, ці закруціла балон, калі закіпціла малако, — і кінулася назад.

Анатоль Макаравіч не рады быў, што пажартаваў. І ўзлаваўся ўжо не на жонку — газ нядаўна ўстанавілі, і яна, прачытаўшы суровую інструкцыю, баялася яго, не параўноўваючы, горш за бомбу; ён узлаваўся на ўвесь уклад свайго жыцця. Ніна хутка збегла назад, схапіла яго пад руку.

— Давай барджэй, грозны муж.

Але ён знарок ужо не спяшаўся — на злосць ёй.

— Я хутка наогул адмоўлюся ад усіх тэатраў, кіно, гасцей. Лягу, як Абломаў, перад тэлевізарам і буду ляжаць.

Ніна засмялася.

— У Абломава не было тэлевізара.

На двары ішоў дробны вясновы дождж — той, што змывае рэшткі зімы. Дажджавая імгла расейвала святло ліхтароў і пад нагамі было амаль цёмна — не відаць лужын у выбоінах чорнага асфальту. Анатоль Макаравіч падняў каўнер паліто.

— Калі беднаму жаніцца — ноч кароткая. Так і нам з гэтым кіно. Такое надвор'е! Давай не пойдзем — усё адно спазняемся.

Ніна паглядзела на гадзіннік.

— Яшчэ восем мінут. А ісці — сем. Я правярала.

— Глядзі, якая ты дакладная! — з іроніяй хмыкнуў муж, — Можа, у тралейбус ускочым? Два пралёты ўсё-такі.

— Пратрусіся. Ты мала ходзіш.

— Мала! Я шэсць гадзін як прастаю за кафедрай — дык гэта больш за любую тваю хаду. Ажно ногі ў каленях не гнуцца. Лепш дваццаць кіламетраў прайшоў бы.

— Дык то ў аўдыторыі. А на вуліцы мала бываеш. А тут ўсё-такі іёнаў у два разы больш, чым у самым праветраным пакоі.

— Іёнаў! Хутка не жыць будзеш, а думаць, дзе якія іёны трэба глытаць.

— Чаму гэта ты сёння разбурчэўся на ўвесь свет? Іёны і тыя табе не падабаюцца.

— Не ляці так. У мяне сэрца зараз выскача.

— Нічога яму не зробіцца, твайму сэрцу. Ты менш прыслухоўвайся да яго.

— Вядома. Што табе да майго сэрца? — ужо сур'эзна пакрыўдзіўся муж.

— Толя, не бурчы. Абрыва, — без злосці, але цвёрда, настойліва сказала Ніна. У апошні час ёй не падабалася, што муж зашмат гаворыць пра сваё здароўе і ў той жа час не выконвае прасцейшых правілаў і парад, кпіць з медыцыны і з яе, Нінінага, захаплення часопісам «Здароўе». Увогуле яна не разумее, чаму ён, у мінулым вяцельны, дасціпны, самакрытычны чалавек, пачаў залішне аддаваць увагі ўласнай персоне, выстаўляючы ўсюды сваё я. Гэта яе цікавіць і палохае. Што за хвароба такая? Ці яна ў такім узросце ва ўсіх мужчын з'яўляецца?

У кіно яны прыйшлі якраз к таму часу, калі павінен быў пачацца сеанс. Але сеанс, безумоўна, не пачынаўся — глядачы тапіліся ў цесным фэе.

— Ну, вось бачыш, а ты спяшаўся, шумей, — сказала Ніна з лёгкім дакорам. — Яшчэ чакаць будзем.

— Дык гэта добра, па-твойму? Такі ж непарадак, як у цябе ў доме. Многа робіш, а парадку мала: заўсёды спазняешся. І тут... Нехта замнога думае, якім чынам сабраць больш рублёў з квадратнага метра гэтай плошчы. І так ушчыльніў сеансы, што паміж імі няма перапынкаў. Няма калі праветрыць залу. Паўтары гадзіны пасядзіш — два дні галава баліць. Вось табе і іёны твае! Колькі іх тут? А раз такая шчыльнасць, то даволі на сеанс якой-небудзь затрымкі хвіліннай, каб да вечара набегла дзесяць-пятнаццаць мінут спазнення... Любы працэс патрабуе нейкіх паўз, інакш будзе хаос...

— Цішэй філасофствуй, а то на цябе глядзяць.

— То — нашы студэнткі.

— Тым горш. Скажучы: не нагаварыўся на кафедры, дык і тут не сціхае. Аратар гэткі!

Анатоль Макаравіч пакрыўджана змоўк. Падумаў, што ў апошнія гады жонка пачала дрэнна разумець яго. Некалі, маладыя, яны часта гутарылі на доволі глыбокія жыццёвыя, філасофскія, літаратурныя тэмы — і гэта было ім абам цікава. А цяпер нярэдка яго жаданне пагаварыць пра сур'эзнае, значнае яна зводзіць на жарт ці пераводзіць размову на бытавыя дробязі.

«Адстае, — сумна падумаў ён. — Дзеці. Кухня. Не да высокіх матэрыяў». Яму шкада стала жонкі — яна прыгожая і разумная, а гады ідуць, ляцяць.

У пачатку паказвалі кіначасопіс. Анатоль Макаравіч любіў часопісы — няхітрыя расказы пра нашых сучаснікаў і іх справы. З газет і кіначасопісаў ён чэрпаў жывыя прыклады для сваіх лекцый. У гэты раз часопіс быў не з лепшых: факты і падзеі занадта будзённыя і на экране больш мільгала машын, чым людзей. Адзін эпізод быў цікавы: аднавяскоўцы віншуюць новага Героя Сацыялістычнай Працы — трактарыста. Але пра героя гэтага Анатоль Макаравіч ужо чытаў раней. Між іншым, калі пайшлі кадры пра гэтае, Ніна быццам войкнула ціхенька:

— Ах!

— Што такое? — Анатоль Макаравіч нахіліўся да жонкі.

— Нічога. Глядзі, — прашаптала яна.

Мастацкі фільм не проста не спадабаўся, а ўзлаваў, абурыву нават. Гэта быў замежны фільм — латынаамерыканскі. Любоўная пустышка з надуманым сюжэтам. Ніводнай праўдзівай дэталі, якая хоць крышачку адкрывала б жыццё ў краіне, дзе бушуюць сацыяльныя канфлікты. Між тым, у зале нейкія дзяўчаты ажно вішчалі ад захаплення. Анатоль Макаравіч падумаў, што сярод гэтых вісках, напэўна, ёсць іх студэнткі, і настрой яго яшчэ больш сапсаваўся.

На вуліцы па-ранейшаму ішоў дождж, нават больш буйны. Але пасля душнай залы было прыемна прайсціся, падыхаць свежым паветрам. Ён падняў каўнер, узяў жонку пад руку і, як заўсёды, не трапляючы з ёй у нагу, ківаўся з боку ў бок. Праз гэта Ніна не любіла хадзіць з ім пад руку.

Проспект здаваўся яшчэ больш шырокім, чым удзень, бо быў пусты. Зрэдку на шалёнай хуткасці праяталі таксі, праходзілі тралейбусы, прахожыя знікалі, як прывіды, з дзіўнай паспешлівасцю.

Анатоль Макаравіч своеасабліва, з характэрнымі абагульненнямі (ён любіў падыходзіць да з'яў з высокіх пазіцый) выказваўся пра фільм:

— Я магу зразумець фінансістаў, якія заклапочаны, каб сабраць у бюджэт дадатковыя мільёны рублёў. Але ж трэба думаць і пра эстэтычнае выхаванне глядача.

Ён пачакаў, што адкажа жонка — сур'эзнае што-небудзь ці зноў пажартуе. Яна сказала:

— Ведаеш, я прымала гэтага хлопца.

Ад здзіўлення муж так збіўся з нагі, што ледзь не спіхнуў яе з тратуара.

— Якога хлопца?

— Гэтага. Героя. Рэма Кардаша.

— Як прымала? — усё яшчэ нічога не разумеючы, спытаў ён з цікаўнасцю і нават нейкай разгубленасцю.

Ніна засмяялася.

— Калі ён з'яўляўся на свет. Роды ў яго маці. Гэта былі адны з першых родаў, якія я прымала, прыехаўшы на працу.

— А-а... Цікава, — сказаў Анатоль Макаравіч, хоць у сапраўднасці цікаваць яго знікла — ці мала яна прыняла іх, родаў, працуючы акушэрай! Ён зноў пачаў развіваць свае думкі пра фільм і пра эстэтычнае выхаванне моладзі — гэта быў яго любімы «канёк».

Дома, у кабінёце, ён зноў заўважыў беспарадак, зроблены дзецмі. Няхай ён быў нязначны, гэты беспарадак: не на сваім месцы ў шафе два тамы энцыклапедыі, на стала раскіданы газеты. Але Анатоль Макаравіч апошні час не мог трымаць гэтага. Калі дзеці былі малыя, яны часам пераварочвалі ўсё, і ён маўчаў, нават з замілаваннем любіваўся такім іх спрытам, асабліва калі гэта рабіў яго любімец — сын. Цяпер, калі дзеці падраслі, ён пачаў настойліва патрабаваць ад іх акуратнасці і арганізаванасці.

«Зразумей, што ўрэшце не мне гэта патрэбна, а ім — акуратнасць, павага да рэчаў, якой яны не маюць, — даводзіў ён жонцы. — Хоць і мне, старому чалавеку, нялёгка поўзаць на каленях і збіраць пасля іх паперкі. Гэта выбівае мяне з рабочай каляіны».

Цяпер дзеці спалі, і ён, пераставіўшы тамы і склаўшы газеты, пайшоў да жонкі, каб — у каторы раз! — сур'эзна пагутарыць з ёй на гэтую балючую тэму.

Яшчэ з цёмнага калідора ён убачыў: Ніна ў доўгай, да пят, начной сарочцы, з распушчанымі касамі стаяла перад трумо і разглядала свой твар, відаць, зморшчынкі, якія ўжо напружаў бязлітасны час.

Анатоль Макаравіч прывык да таго, што жонка яго, не ў прыклад многім іншым жанчынам, рэдка зазірае ў люстра, і таму такое пільнае, перад сном, разгляданне ёю свайго твару не спадабалася яму — насцярожыла і нават крыху спалохала. Яму не хацелася захапіць яе зняцку за такім заняткам, і ён пастаяў у калідорчыку, пакуль яна не нырнула ў ложка, пад коўдру. Тады ён увайшоў у пакой і сказаў:

— Зноў у мяне ўсё перавярнулі дагары нагамі.

Ён загадзя ведаў, што яна можа адказаць. Або: «Чаму ты гаворыш гэта мне? Скажы ім, дзецям. Хіба не разам выходзім? Ці яны толькі мае дзеці?» Або (калі ў добрым настроі): «Нічога яны там у цябе не перавярнулі. Газету з месца, магчыма, скранулі».

Але ў гэты раз Ніна нібы не пачула яго слоў. Яна сказала пра сваё — як бы падумала ўголас:

— А ведаеш, прайшло дваццаць два гады, а маці яго амаль не змянілася. Яна была такая працавітая і вясёлая жанчына.

— Чыя? — спытаў зноў здзіўлены Анатоль Макаравіч.

— Кардаша. Героя.

— А-а, — ён спыніўся каля ложка, пільна паглядзеў на жонку і толькі тут зразумеў, што яна жыве гэтым, на першы погляд, нязначным фактам, гэтай дзіўнай сустрэчай са сваім мінулым, са сваёй маладосцю.

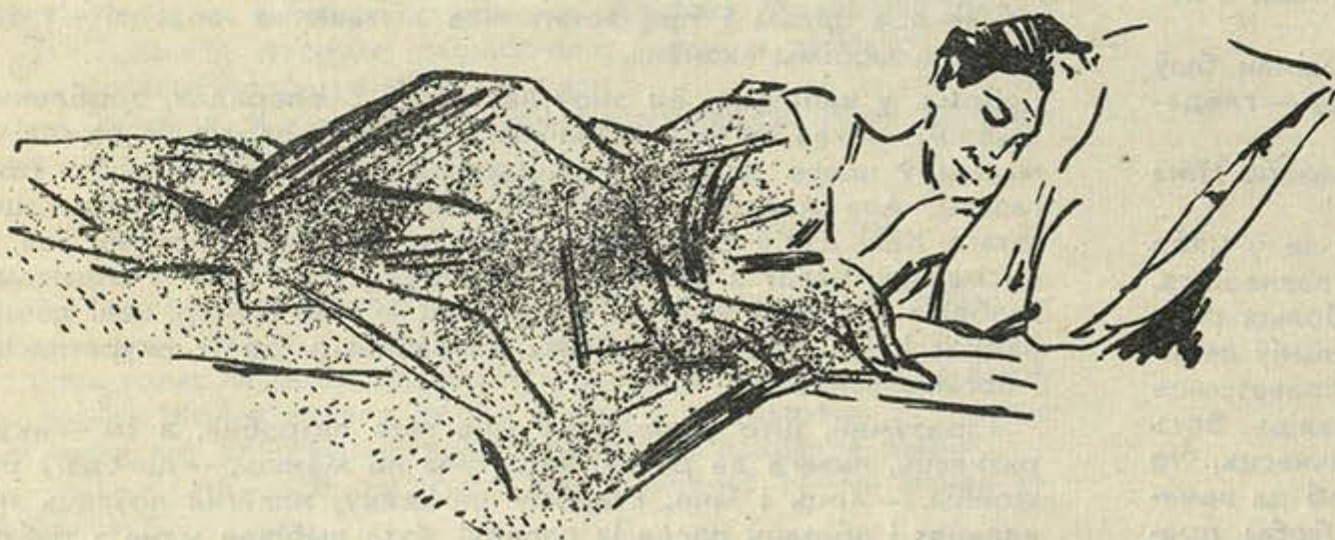
Але, яна жыла гэтым, думала пра гэта значна больш, чым ён мог уявіць сабе. Нечаканая сустрэча з «унукам», як яна некалі жартаўліва называла дзяцей, якіх прымала пры родах, узняла ў яе душы віхор пачуццяў. Даўно ўжо яна не перажывала нічога падобнага. Яны былі супярэчлівыя, гэтыя пачуцці. Была радасць: сваёй сціплай працай яна дапамагала нарадзіцца чалавеку — і вунь ён які вырас, чалавек! Герой! І быў смутак: яна адчула гэтыя гады — як іх многа мінула, калі тыя дзеці выраслі ўжо такімі! З'явілася незадаволенасць: палавіну гэтых двух дзесяткаў год яна жыла для сябе, бо жыць

толькі для мужа і дзяцей — гэта ўрэшце жыць для сябе. Яна працавала, калі муж пасля вайны вучыўся ва ўніверсітэце і гады два настаўнічаў у вёсцы. А потым ён паступіў у аспірантуру. Яны прыехалі ў Мінск. Жылі на прыватнай кватэры. Цяжка жылі. Яна хацела працаваць. Ён быў супраць.

«Гэта ж табе не вёска, дзе ты была ледзь не першай асобай. Тут акушэраў-урачоў да ліха. Табе хіба месца сястры дадуць, ды і то неахвотна. Хапае іх, сясцёр».

Хацела вучыцца. Але дзе там — з'явілася яшчэ адно дзіця.

Муж абараніў дысертцыю — і пайшоў угору: загадваў кафедрой, выдаў кніжку, пачаў друкаваць артыкулы. Атрымалі добрую кватэру. Хатніх клопатаў з кожным годам рабілася ўсё больш і больш. Яны запаўнялі ўвесь час. Зрэдку, праўда, цягнула ў калектыв, да працы. Зрэдку... Часам гэта было моцнае жаданне — на злосць мужу, няхай бы адчуў тады, як яно «лёгка і весела», калі жонка на працы. А то прывыкнуў да ўсяго гатовага, ды яшчэ і бурчыць. Ды і дзеці менш спадзяваліся б на маму. Але ўсё гэта былі хвілінныя парывы душы. А вось зараз, пасля гэтай дзіўнай сустрэчы ў кіно, з'явіўся не чарговы парыў, а перакананае цвёрдае рашэнне. Адчуўшы яго, яна нават здзівілася: як урэшце гэта проста і неабходна! Ёй нават стала шкада мужа і дзяцей. Цяжка ім будзе, нязвыкла, калі прыдзецца частку хатняй работы, што ра-

біла яна, узяць на сябе. Захацела-ся пагутарыць з мужам хораша, ласкава — падрыхтаваць.

Пачала здалёк:

— Гэта я і імя такое ім параіла — Рэм.

— У якіх святцах ты яго выкапала?

— Пры чым тут святцы? Тады модна было даваць такія імёны.

— Модна, — хмыкнуў Анатоль Макаравіч. — І ты ў вёску прынесла гэтую моду? Праз яе такіх імён надавалі, што зараз сорамна. Адны высокаідэйныя бацькі назвалі сваю дачку Індустрыя...

Ніна зразумела, што муж у тым стане, калі слухае аднаго сябе і толькі сябе разумее. Бываюць у яго такія хвіліны і нават дні. Гутарыць з ім аб сур'ёзным — магчыма самым важным у яе жыцці — зараз бадай што бескарысна. Яна беспамылкова ведала, што ён адкажа: «Сваіх вунь выхоўвай, каб героямі раслі. А то талеркі памыць не ўмеюць», ці што-небудзь наконт яе акушэрскай прафесіі, яшчэ неўзнарок абразіць можа. Трэба пачакаць, калі ён будзе настроены інакш. Раніцой ён бывае больш сур'ёзны, не такі мнагаслоўны.

Яна прыглушана ўздыхнула, павярнулася на бок. Сказала:

— Не філасофствуй. Я спаць хачу. Мне ранга ўставаць, — і заплюшчыла вочы.

АД УСЯГО СЭРЦА

У пачатку гэтага года ў гарадскім Доме культуры праходзіў раённы з'езд перадавікоў сельскай гаспадаркі Полаччыны. З вялікай увагай слухалі ўдзельнікі з'езду выступленне свінаркі саўгаса «Банонь» Ліліі Баравіцкай, якая падзялілася вопытам гадавання вялікай групы свіней. Пад апладысмента прысутных яна паведаміла, што па прыкладу Яраслава Чыжа таксама рашыла адкарміць сёлета 1000 свіней.

Неўзабаве маладая свінарка была запрошана прыняць удзел у абласной нарадзе перадавікоў сельскай гаспадаркі. Тут яна слухала расказы сябровак па прафесіі. Баравіцкая рашыла ўступіць у саборніцтва з Героем Сацыялістычнай Працы Марыяй Якаўлеўнай Ігнатавай з саўгаса «Крынікі» і дасягнуць яе рубяжа — адкарміць за год 1500 свіней.

— Хіба ў мяне не такія ж рукі, як у Ігнатавай, хіба я не магу гэтак жа ўзняць прадукцыйнасць працы? — гаварыла яна сяброўкам, вярнуўшыся дадому.

Лілія Баравіцкая ўжо зрабіла свой уклад у другі год сямігодкі. Яна адкарміла і здала дзяржаве 680 свіней, вагой па 92 кілаграмы кожная. Праз некаторы час з адкорму было знята яшчэ 250 галоў. Дзяўчына не сумняваецца, што слова сваё стрымае.

Не выпадкова ў саўгас «Банонь» часта наведваюцца дэлегаты з суседніх саўгасаў і калгасаў, нават з іншых раёнаў. Прыедуць, паходзяць па ферме і — да Баравіцкай.

Лілія адказвае на ўсе пытанні, звязаныя з укараненнем свабоднавыгульнага ўтрымання свіней і кармлення іх сырым кормам.

На новыя працоўныя подзвігі яе натхніла высокая ўрадавая ўзнагарода — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, якога яна была ўдастоена ў дзень 8 сакавіка.

— Ад усяго сэрца, — гаворыць Лілія Баравіцкая, — я ўдзячна Камуністычнай партыі і ўраду. Ніколі не думала, што мая скромная праца будзе так высока

Л. Р. Баравіцкая.

ацэнена. З яшчэ большай энергіяй буду змагацца за тое, каб выканаць сваё абавязацельства. Ды ці можна цяпер працаваць дрэнна?

Нядаўна Лілію Баравіцкую прынялі кандыдатам у члены партыі.

Знатнай свінаркай ганарацца ў родным саўгасе. Справы Ліліі Рыгораўны Баравіцкай натхняюць жывёлаводаў, клічуць іх уперад.

Я. ЯКАЎЛЕВА

ПАГАВОРЫМ ПРА ШЧАСЦЕ

Змяшчаючы пісьмо Н. К., рэдакцыя просіць чытачоў часопіса прыняць удзел у абмеркаванні яе пісьма, выказаць свае думкі, свае меркаванні, свае погляды адносна ўзнятага Н. К. пытання. Сапраўды, што ж гэта такое — чалавечыя шчасце? Каго мы смела і ўпэўнена можам назваць шчаслівым чалавекам?

Чакаем вашых пісьмаў, таварышы.

Дарагая рэдакцыя!

Мне ўжо 20 год, і я амаль нічога ў жыцці не ведаю, мала бачыла добрага, амаль нічога радаснага. Не, я не хачу сказаць, што ў жыцці бачыла адно толькі гора. Наша сям'я — бацька, маці і брат — жыве добра. З дзяцінства я ніколі не адчувала цяжкасцей, і, відаць, таму не ведаю радасцей жыцця. Але ці ж усё добрае ў жыцці — у добрым матэрыяльным становішчы? Мне хочацца чагосьці іншага, большага. Мне, напэўна, як і ўсім, хочацца пераадолюваць цяжкасці, а мне

здаецца, што яны праходзяць міма мяне.

Сярэдняю школу я скончыла ў 1957 годзе і адразу пачала працаваць у сельскім магазіне. Работаю я вельмі задаволеная, яна мне па душы. Завочна вучуся ў Мінскім кааператыўным тэхнікуме на IV курсе таваразнаўчага аддзялення. Я не магу сядзець склаўшы рукі, хачу працаваць па-касамольску, заўсёды быць разам з добрымі сябрамі. Але мне здаецца, што мая работа вельмі лёгка, я магла б рабіць што-небудзь больш складанае, цяжкае, а

мне ў жыцці ўсё даецца лёгка. І я адчуваю, што мне чагосьці не стае. Чаго ж? Можна кахання? Не. І гэта пачуццё не абмінула мяне.

... Гэта было чатыры гады таму назад. Я ўсім сэрцам пакахала аднаго юнака, таварыша па школе. Вучылася я тады яшчэ ў 9 класе і сама не заўважыла, як у душы пасялілася гэтае добрае, светлае пачуццё.

Наша каханне ўзаемнае, сапраўднае. Зараз ён у радах Савецкай Арміі, ахоўвае граніцу ад ворагаў. Я вельмі ганаруся сваім сябрам. Здаецца, чаго мне не хапае. Але мне мала гэтага. Я прагну не спакойнага, а поўнага турбот і клопатаў жыцця.

Я нікому не зрабіла нічога дрэннага, але і добрага, каб людзі былі мне ўдзячны, я таксама нічога не зрабіла. І гэта мяне непакоіць.

Па сваёй рабоце я стараюся заўсёды найлепш выконваць заказы пакупнікоў, і яны задаволены, атрымаўшы патрэбны тавар. Але я лічу гэта не вартай увагі дробяззю, проста сваім абавязкам — зрабіць прыемнае пакупніку.

Мне не хочацца быць такой непрыкметнай, хочацца быць больш карыснай грамадству. Але дзе мне прыкласці свае сілы, як ажыццявіць маё імкненне? Мне здаецца, што тут, у сябе на рабоце, я не здолею ажыццявіць маю мару.

Я не ведаю, навошта пішу Вам, але калі чалавек адкрые сваю душу, яму робіцца лягчэй. Так і мне — выказала свае сумненні і стала лягчэй. Хочацца пачуць параду ад старэйшых і верыць, што маё шчасце будзе маім. Няўжо ў мяне ўсё яшчэ ўперадзе?

Н. К.

Краем азёр і рэчак завуць Браслаўшчыну. Амаль палавіна тэрыторыі раёна занята вадаёмамі. Сёлета хлебавы Браслаўшчыны абвясцілі паход за асваенне блакітнай ціліны. Яны вырашылі выгадаваць за год паўмільёна птушак. Сто тысяч пекінскіх качак прададуць дзяржаве калгаснікі сельгасарцелі «Чырвоная зорка». Тут добра абсталяваны птушнікі, падрыхтаваны вадаёмы. На здымку: адна з лепшых птушніц калгаса Феліцыя Казіміраўна Стэфановіч.

Фота С. Капелькі. (Фотакроніка БелТА).

Хлапчуком з густой чупрынай
І з вяснушкамі на твары
Я залазіў на адрыны,
Ветракі і ясакары.

Жартавалі ўсе, бывала,
Як збіруцца ў нашу хату:
«Бач, прырода пакарала, —
Гнёзды ластавак не кратай, —
Як яйцо, размалявала
Рабацёнем
Нос кірпаты».

Толькі ў класе ў нас
Дзяўчынка,
На якую ўвагі зроду
Не звяртаў на перапынках,
Спачувала мне заўсёды.

Я злаваўся...
За вяснушкі
Крыўдна мне было да болю:
Я ж гнязда ніводнай птушкі
Не крануў рукой ніколі.

І хіба ж былі не мною
Змайстраваны ўсе шпакоўні,
Што развешваў я вясною
На бярозах і на клёне?

З году ў год
Са свістам стружкі

Са снягоў вятры стругалі...
Адліталі ў вырай птушкі.
Прыляталі. Адліталі.

Вечары. Сяло. Гулянікі.
Пах садоў мяне дурманіў
І дзявочыя вяснянкі
Непакоілі ў тумане.

Я вяснушкі ўжо прыкмеціў
Ў аднакласніцы на твары...
На адну яе на свеце
Я звяртаў увагу зараз.

Чым бы скончылася гэта
У далейшым, —
Невядома,
Калі б мы вучыцца летам
Не раз'ехаліся з дому.

Праляцела год нямала...
І цяпер
У адпачынку
Усё такую ж, як бывала,
Я сустраў яе з дзяўчынкай.

Тое ж крапіне рабое —
На шчаках яе дачушкі...
І смяемся мы абое:
— Ах, вяснушкі!
— Ах, вяснушкі!

ВАРКА ідзе з сярпом і дажынае касмылі жыта, прапушчаныя камбайнам. Адсюль і да самага бальшака — яе ўчастак. Тут і мільгае яе старэнькая сукенка ў гарошынку.

Каб задужа не лупіўся нос, Варка павязала касынку на лоб і час ад часу лёгка ўзмахам рукі папраўляе, а, вярнуўшыся дадому, на ноч змазвае твар вазелінам. Але кірпа-нос усё роўна лупіцца і якраз з самага кончыка. Такая ў яе ўжо работа: увесь дзень на спякоце. І праўду кажуць старыя — не столькі зробіш, колькі набегашся.

З камбайна даносіцца песня з лёгка палётам светлага суму:

Огней так много золотых
На улицах Саратова.
Парней так много холостых,
А я люблю женато-ова-а...

Спявае, вядома, Тася. Яе голас Варка можа адрозніць усюды: ён мяккі, задушэўны. На нейкі момант яна разгінаецца, прыслухоўваецца і зайздросціць сяброўцы. На сэрцы хараша, і хочацца, каб так было заўсёды, каб не пакідала гэтае прыёмнае, крышку трывожнае хваляванне.

Ох, рано он завел семью —
Печальная история...

Тася яшчэ ў дзесятым класе амаль на кожным уроку алгебры пісала свой альбом. Можа таму і ведае так многа песень..

Я от себя любовь таю,
А от него тем более.

Камбайн параўняўся з Варкай і спыніўся. Яна сумелася.

— А ну, садзіся, пакатаю, суседка, — шырока ўсміхаючыся, прапаноўвае Варцы Пятро. На ўспацелым ілбе прыліпла пасмачка валасоў, зубы блішчаць, а каля вуха зачэпілася тоненькая саломінка.

Варка моўчкі забіраецца да яго і садзіцца на скрынку з рознымі ключамі і гайкамі. Што зробіш, — слухаецца ва ўсім, хоць і сама не ведае, ад чаго ўсё гэта. Добры Пятро, нават птушаня не пакрыўдзіць. З ім заўсёды лёгка і весела.

— Ты чаго сумная? — ён дапытліва глядзіць на яе.

— Проста так, — паціскае худзенькімі плячыма Варка і тужэй павязвае касынку на цяжкі вузел кос. — Проста так...

Яна даўным-даўно ўжо прыкмеціла, што ў Пятра вочы не блакітныя, як гэта сцвярджае Антаніна Фёдараўна, яго жонка-настаўніца, а самыя звычайныя, шэрыя.

Сонца паліць, як і дзве гадзіны назад. З усходу наляцеў цёплы вецярок-жартаўнік, пакратаў пасму Пятровых валасоў. Левай рукой, на якой не стае ўказальнага пальца, ён закінуў іх назад. Палец яму адарвала пасля вайны, калі раскручваў га-лоўку снарада.

Ніяк яна не можа разабрацца ў сваіх пачуццях. Ёй заўсёды хочацца бачыць Пятра, быць поруч, чым-небудзь, няхай хоць і нязначным, дапамагчы яму. А пры сустрэчы атрымліваецца зусім інакш: не хапае смеласці першай загаварыць.

На хату Варка саскоквае на прымятае коламі камбайна іржышча і доўга — чаго таіцца — не можа адвесці засмучанага позірку ад шэрай запыленай спіны...

Успамінае, як гулялі амаль усёй вёскай Пятрова вяселле. Чалавек семдзесят было, не менш.

Варка сядзела тады зусім блізнячка ад яго — праз тры чалавекі. Усе гучна адзін перад другім стараліся выказаць свае пажаданні, а ў яе галаве быў нейкі незразумелы гуд. Выбегла з хаты, каб нічога не бачыць, не чуць. Не бачыць шчаслівага твару Пятра, не чуць ласкавых слоў, якія казалі людзі яго жонцы...

Варчына маці заганыла пад павець карову і ўсё трывожна пазірала на хмурае неба. Збіралася на дождж.

— Адгуляла? — спытала маці і з даёнкай падалася ў хату. — Унясі коўдру, а то намочыць.

Варка лёгка збегла з ганка і пачала сцягваць з тонкай, як грабильна, жэрдачкі цяжкую коўдру, з пакулля, пашытую ўручную.

Першыя буйныя кроплі забарабанілі па даху. Не паспела яна зачыніць дзверы сянец, як грывнуў страшэнны гром. Па двары пабеглі першыя ручайкі.

Святло не запальвалі.

— О, божа, пранясі стараной, — шаптала маці, стоячы перад абразамі. У цемры яе рука здавалася бела і вельмі тонкай.

Варка

Іосіф КУРАЛІКАУ

Апавяданне

Варка ўскінула коўдру на ложак і сама прысела побач. Хутэй бы скончыўся гэты лівень!

Разабрала пасцель і лягла.

Дождж біў у сцяну, глуха грымеў гром.

— Ты не спіш яшчэ, дачушка?

— Не, мама, не сплю.

— Пятру на шчасце дождж...

* * *

А сёння дзень да таго гарачы, што нават відаць, як над жытнёвым марывам пераліваецца, струменіць паветра. Па шляху (а ён блізка — якіх трыста лічаных метраў) да элеватора са збожжам ідуць і ідуць машыны. Пыл доўга вісіць над дарогай, а потым паволі асядае на абочыны.

Варка сядзіць пад дубам і глядзіць на шлях. Яна знарок прыйшла сюды, каб хоць якую гадзіну пабыць на адзіноце, пакуль не вернуцца з абеду. Сама ж на абед не пайшла, бо есці не хацелася. Нейкі час сядзіць бяздумна, а потым зноў скіроўвае позірк да камбайна. Там у цяньку сядзяць Пятро і дзед Архіп. Яны кураць і аб нечым ажыўлена размаўляюць. Дзед час ад часу размахвае сухенькімі кулачкамі.

— Добры дзень, — раптам чуе за спіной Варка і паварочвае галаву на голас.

— Добры дзень, Уладзік, — вітаецца Варка і папраўляе на каленях сукенку.

Уладзік — іх вясковы хлопец. У мінулым годзе ён таксама скончыў дзесяць класаў і от ужо працуе брыгадным учотчыкам.

Ён прысядае побач.

— Не хадзіла на абед? — Уладзік дастае з кішэні два вялікія чырванабокія яблыкі. — Гэта я быў дома, дык табе захапіў.

Варка быццам і не чуе яго слоў, моўчкі разглядае свае загарэлыя рукі.

— Дык гэта я табе, — кажа Уладзік і кладзе яблыкі амаль сілай ёй у рукі.

— Дзякую, — дзяўчына бярэ адно з іх і пачынае паволі есці. Аднак у наступны момант яна гаворыць: — Глядзі, вунь едзе сакратар райкома.

— Ага, гэта яго «Пабеда», — згаджаецца Уладзік. Ён думае: «І чаго ты такая сумная? Чаму нічога ніколі не скажаш мне?» — Пойдзем да камбайна. Гэта ж ён сюды ідзе. І Антаніна Фёдараўна з ім прыкаціла.

Кузьма Арсенцьевіч ужо вітаўся з Пятром, калі падышлі Варка і Уладзік.

— А-а, — сказаў сакратар, звяртаючыся да Варкі. — Прывітанне, старая знаёмая.

Гэта ён напаміў ёй мінулы свой прыезд. Тады яна паспрачалася з брыгадзірам Рыгорам Крапасным з-за недахопу зброі.

— Як жывём-маемся? — пытае далей Кузьма Арсенцьевіч у Варкі.

Варка сказала «добра» і чамусьці паглядзела на Пятра. Той сядзеў на ранейшым месцы і неўпрыкметку аб жалязяку тушыў папяросу.

— А з Крапасным больш не спрачаецца?

— Не спрачаем.

Кузьма Арсенцьевіч нейкі час глядзіць на чыстаблакітны небасхіл і кажа:

— Добрае надвор'е ўсталявалася.

— А як жа! — падхапіў яго словы дзед Архіп. — А як жа, таварыш сакратар! Самы раз працаваць.

Крыху ў баку ад усіх, у белых басаножках, нейкая сёння вясёлая і мнагаслоўная Антаніна Фёдараўна размаўляла з тоўстым пажылым чалавекам — карэспандэнтам.

— Амаль да раніцы чытае тэхнічную літаратуру, якую я дастаю яму ў райцэнтры. І можна сказаць, што я прывіла яму гэтую любоў, — упаўголаса гаворыць Антаніна Фёдараўна, а той хутка-хутка строчыць «вечнай» ручкай у бланк. — Многа пад маім кіраўніцтвам займаецца самаадукацыяй.

Варка ўсё гэта чуе і ёй робіцца сорамна.

— Дзякую, шчыра дзякую вам, — проста гаворыць карэспандэнт. — Таварыш Цвінь, можна на мінутку? — звяртаецца ён да Пятра і ўсё пытае і пытае яго і аб тым, як стаў камбайнерам, і аб тым, колькі выпрацоўвае і намалочвае ў суткі. У таго аж пот на ілбу выступіў.

— Прабачце, — умяшалася Антаніна Фёдараўна. — Калі будзе змешчан артыкул і ў якой газеце? Я і Пеця з задавальненнем яго прачытаем.

— Думаю, не пазней дваццатага... Яшчэ раз вам шчыра дзякую, Антаніна а-а...

— Фёдараўна.

— ...паважаная Антаніна Фёдараўна.

Уладзік паклаў руку на плячо Варкі, быццам яму так было куды лепш глядзець і слухаць. Яна паварачваецца і моўчкі адыходзіць. Уладзікава рука неяк смешна і бездапаможна павісае ў паветры.

...З расчыненага акна на дарогу падае роўная паласа святла, амаль да Варчыных веснічак. Двор у двор з Пятром яны жывуць.

Прыслухалася. Ціха, толькі чуваць глухі, лянiвы голас Антаніны Фёдараўны:

— Што карысці з той газеты. Далі б лепш радыёпрыёмнік.

Пятро паставіў прас на кварту і перавярнуў тэніску, якую прасваў на стале.

— Лепш зрабіла б на вокны фіранкі, а не сядзела.

Варка нячутна адышла ад акна і, прытуліўшыся да халадзаватага ствала яблыні, зайшла ў бязгучным плачы.

Ля веснічак то разгаралася, то патухала папяроста: Уладзік стаяў, як і кожны вечар, у белай вышытай кашулі, якую апраўнаў толькі ў святочныя дні. Мусіць, ён недаўмяваў, чаго так забавілася Варка каля той яблыні.

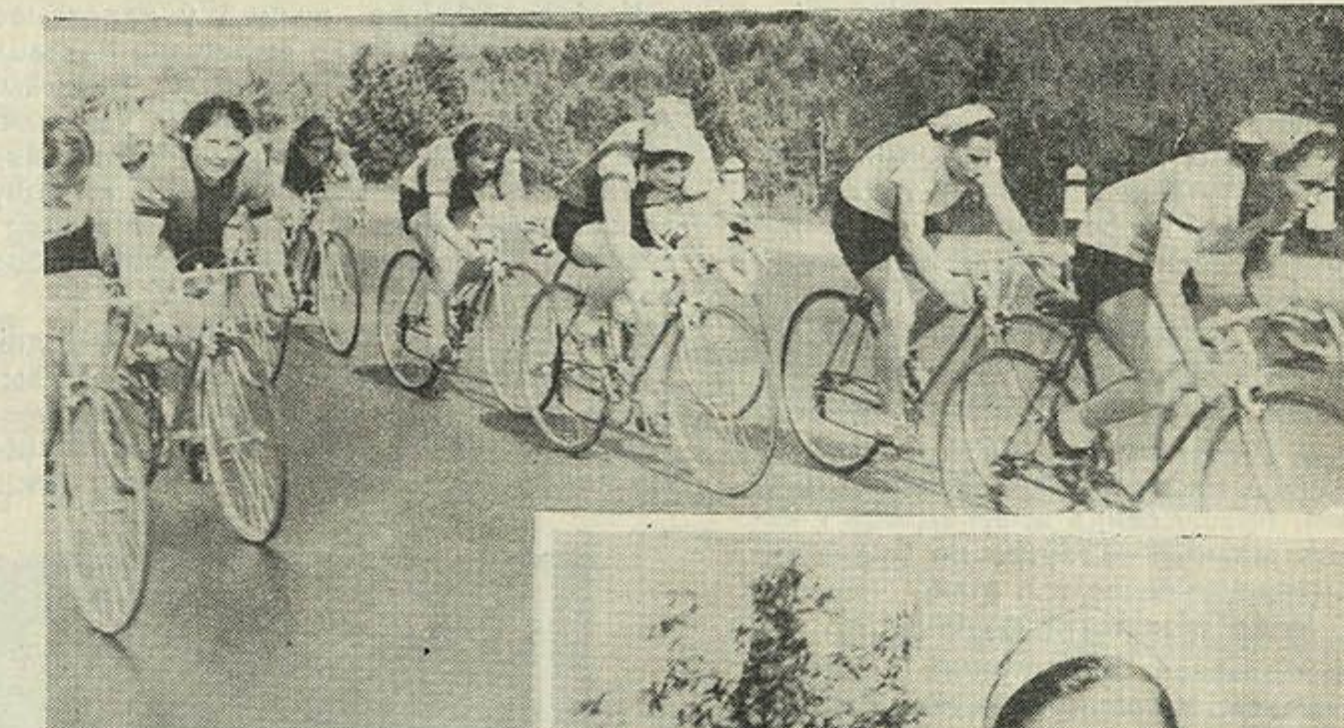

НА ПРЫЗ ЧАСОПІСА

ТРАДЫЦЫЙНАЙ стала веласіпедная гонка на прыз часопіса «Работніца і сялянка». У адрозненне ад мінулага года, сёлета спаборніцтвы праходзілі два дні на 20 км з раздзельнага старту і на 50 км (групавая гонка). У гэтых спаборніцтвах удзельнічаюць толькі жанчыны. 45 мацнейшых веласіпедыстак, у тым ліку 6 прадстаўніц Літоўскай рэспублікі, аспрэчвалі прызы часопіса «Работніца і сялянка».

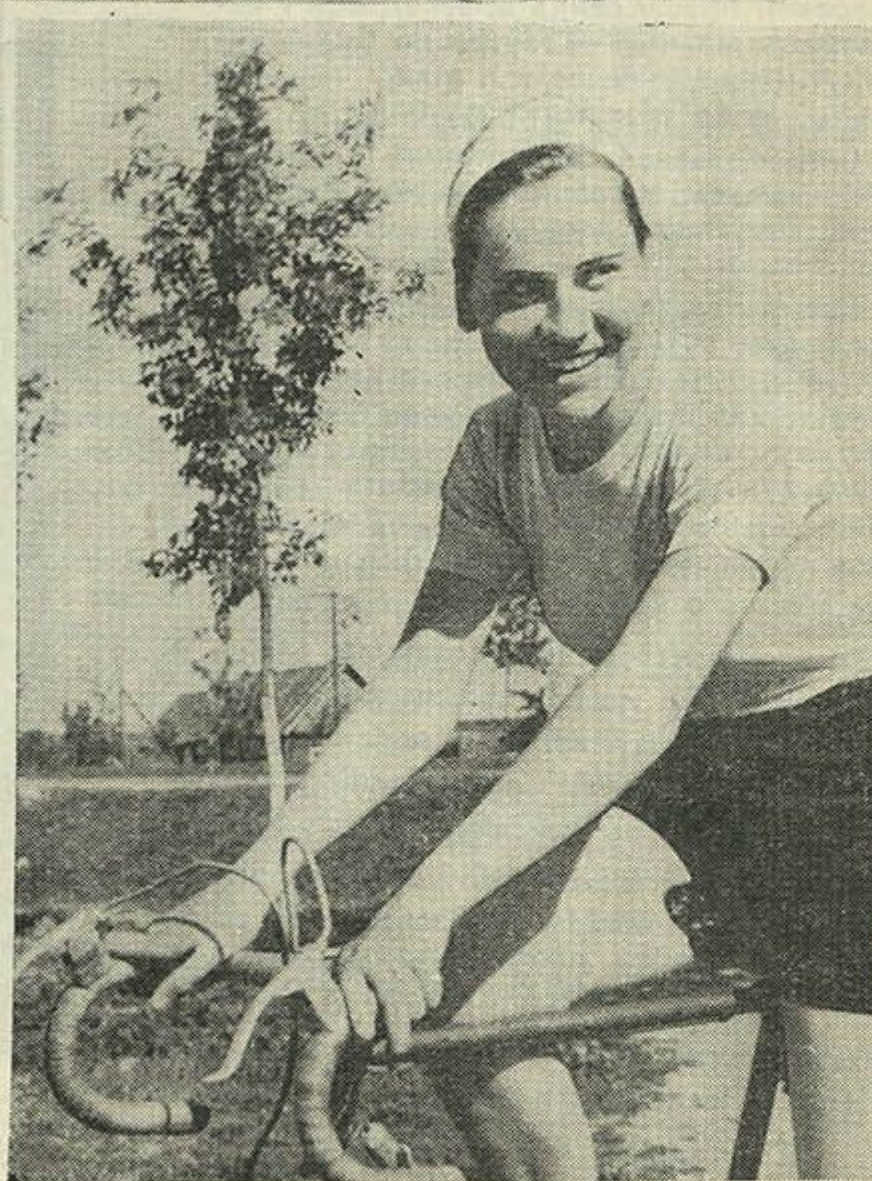
У спаборніцтвах з раздзельнага старту на дыстанцыі 20 км гоншчыцы ідуць адна за адной з інтэрвалам у 1 м. Спякотнае сонца расплавіла асфальт. Гэта не дае магчымасці паказаць высокую хуткасць. Тым не менш адна з мацнейшых гоншчыц — работніца мінскай арцелі «Прагрэс» майстар спорту Людміла Ліхалап абыходзіць некалькі ўдзельніц і паказвае нядрэнны час — 34.49. Аднак разлічваюць на перамогу цяжка, таму што ў ліку апошніх стартуюць пераможца леташняй гонкі майстар спорту Ольга Сафрончык (работніца Віцебскай арцелі) і прадстаўніца сельскага таварыства Валянціна Заяц. Яны палепшылі вынік Л. Ліхалап. Пераможцай выйшла О. Сафрончык — 34.16, другой была В. Заяц — 34.42 і трэцяе месца заняла Л. Ліхалап.

Найбольш цікава было на другі дзень спаборніцтваў, калі веласіпедысткі ішлі ў групавой гонцы на 50 км. Гэта была гонка мацнейшых. Многія чакалі другой перамогі ад майстра спорту О. Сафрончык. Але «прагнозы» балельшчыкаў не спраўдзіліся. За 3 км да павароту раптам пракол камеры, і Сафрончык безнадзейна

адстае. Уся група набірае тэмп, каб павялічыць разрыў. Больш слабыя адстаюць і ўтвараюць другую групу. Перад фінішам усе імкнуцца вырвацца ўперад. Гэта спрабуюць зрабіць і літоўкі на чале з Юстайтэ, але іх нечакана абыходзіць з правага боку моцным рыўком работніца брэскага саўгаса першапраходніца Ніна Шалягейка. Яна першай была на фінішы і паказала лепшы час — 1:27.31. За ёй фінішавала Д. Парфенава (таварыства «Чырвоны сцяг») і О. Пракопчык (таварыства «Ураджай»). Пераможцам гонкі былі ўручаны прызы.

З. БАЛЬШАКОВА,
заслужаны майстар
спорту.

На здымках: уверх — велогоншчыцы на старце. Справа: пераможца гонкі на 50 км — член сярэдняга таварыства «Ураджай» Ніна Шалягейка.

Фота Ю. Браўна.

Н. І. Бартошкіна.
Фота Д. Церахава.

Гарачы чэрвеньскі дзень. У парку стадыёна чыгуначнікаў, пад засенню маладых ліп за самаробным столікам — група пажылых мужчын і жанчын. Ідзе ажыўленая гутарка. Чуюцца то высокі жаночы голас, то разважлівы дзелавіты мужчынскі басок, то раптам загамоняць усе разам. Але калі пачынае гаварыць немаладая ў паркалёвай квяцістай касынцы жанчына, усе заціхаюць.

— Такім чынам вырашана. Будаўнічую брыгаду ўзначаліць таварыш Кірычэнка. У 9 раніцы збіраем рабят. Нікіфар Нікіфаравіч, прашу сёння ж аглядзець і падбраць інвентар — заўтра не будзе калі. А цяпер разыдземся. Мяне чакаюць дзеці, хутка трэніроўкі футбалістаў.

Імправізаванае пасяджэнне «штаба» закончылася. Наталля Іванаўна Бартошкіна, акружаная дзецьмі, накіроўваецца на стадыён...

Чатыры гады назад на Магілёўскім чыгуначным вузле быў створан жонсавет. Чатыры гады ўзначальвае яго пенсіянерка Наталля Іванаўна. Не бывае без справы Бартошкіна. Пытанні, звязаныя з гандлем, культурна-масавай работай сярод жанчын, жыллёва-бытавыя... Ды ці ж усе пералічыш. А дзеці? Калісьці ўдзел жонсавета ў арганізацыі адпачынку дзяцей абмяжоўваўся правядзеннем ранішняй у клубе. Тут перад пачаткам дзіцячых кінасеансаў арганізаваліся гульні, развучваліся песні. Справа добрая, але не ўсе дзеці вызначаліся актыўнасцю, асабліва хлопчыкі. Іх вабіў стадыён, што побач з клубам. Там яны зачаравана сачылі за гульнёй футбалістаў, валеббалістаў, баскетбалістаў... І тут прыйшла думка. Параіўшыся з членамі жонсавета, Наталля Іванаўна пайшла да старшыні райсавета спартыўнага таварыства «Лакматыў» І. І. Карнетава.

— Надыходзяць летнія канікулы. Дзецям патрэбен здаровы адпачынак. А спорт — самі разумеюць... Дапамажы-

З ДЗЕЦЬМІ ПАМАЛАДЗЕЕШ...

це арганізаваць спартыўныя секцыі і заняткі ў іх.

— Вядома, Наталля Іванаўна. З задавальненнем.

Падтрымалі ініцыятыву жанчын у камітэце прафсаюза і ў праўленні клуба чыгуначнікаў.

А ў хуткім часе быў створан свайго роду калектыў фізкультуры. У яго запісваліся дзеці Чыгуначнага раёна, уступалі і дарослыя. Да заняткаў з дзецьмі на грамадскіх пачатках былі прыцягнуты выкладчык фізвыхавання 24-й чыгуначнай школы Міхаіл Іванавіч Гіндосаў, дырэктар стадыёна Уладзімір Ігнатавіч Віннікаў.

Заняткі спортам чаргаваліся з работай па добраўпарадкаванню парку пры клубе: садзілі кветкі, дрэвы, палівалі і дглядалі іх, расчышчалі алеі, зрабілі і паставілі ў парку 12 лавак.

Калі спартыўнае жыццё ў калектыве забіла крыніцай, было вырашана назваць месца заняткаў спартыўным лагерам. А ў раённы камітэт прафсаюза чыгуначнікаў Магілёўскага вузла паступіла заява Наталлі Іванаўны Бартошкінай: «Прашу прызначыць мяне загадчыцай піянерскага лагера пры клубе чыгуначнікаў без аплаты».

У спартыўным лагеры свае парадкі. Хто паступае туды — дае абяцанне: выдатна вучыцца, быць добрым спартсменам, умяцоўваць дысцыпліну, займацца грамадска-карыснай працай і паважаць

старэйшых. Гэтыя «жорсткія» ўмовы не палохалі страсных аматараў спорту. Штодзённа ў лагер прыходзілі ўсё новыя і новыя энтузіясты — вучні з суседніх школ і нават з другога канца горада.

Хутка ў лагеры ўжо было каля трохсот дзяцей. Там праводзіліся спартыўныя спаборніцтвы, арбітрамі ў якіх выступалі самі рабяты. Дзеці навучыліся катацца на веласіпедах, добра бегаць на каньках, гуляць у валеббол, тэніс.

Сёлета арганізаваны гурткі блехароў-слесараў, тэлефаністаў, стралковы, будаўнічы. Кіруюць імі пенсіянеры — інжынер-связіст Васіль Андрэевіч Кірычэнка, слесар-вагоннік Дзмітрый Рыгоравіч Алтухоў, будаўнік Нікіфар Нікіфаравіч Кірычэнка і іншыя.

Піянеры спартыўнага лагера даўно дружаць з чэхаславацкімі піянерамі з сяла Тварожна, што паблізу Брно. У сваіх пісьмах яны расказваюць аб жыцці спартыўнага лагера, з удзячнасцю называюць імёны тых, хто робіць іх жыццё радасным, змястоўным, хто клапаціцца аб іх здароўі і шчаслівым дзяцінстве.

— Некаторыя лічаць: пайшоў на пенсію — і адпачывай спакойна, — гаворыць Наталля Іванаўна. — Мне здаецца, не ў гэтым шчасце. Шчасце ў тым, каб душой не састарэцца, воль з дзецьмі і маладзееш...

Д. БОЛДЫРАЎ

У Брэсце адбыўся першы з'езд жанчын вобласці. У ім прынялі ўдзел прадстаўніцы ўсіх раёнаў і гарадоў Брэстчыны, а таксама госці з Валынскай і Гродзенскай абласцей.

На здымку: сакратар Луцкага гаркома партыі Украінскай ССР О. Д. Сурвачова (справа) і цялятніца калгаса імя Кірава Пінскага раёна Л. І. Крукава, узнагароджаная ордэнам Леніна.

Фота В. Германа. (Фотахроніка БелТА).

Калі ў сям'і першакласнік

В АШАМУ дзіцяці споўнілася сем год, і яно вось-вось упершыню пераступіць парог школы. Колькі радаснага хвалявання ў такіх сем'ях, колькі новых абавязкаў прыбаўляецца ў бацькоў! У гэтым артыкуле даецца некалькі парад педагога, як лепш падрыхтаваць да школы заўтрашняга першакласніка.

У сваёй практыцы я сустракаўся з фактамі, калі маленькім дзецям у сям'і прывіваецца страх перад школай і настаўнікамі. Нярэдка можна чуць, як маці страшаць сваіх дзяцей, асабліва свавольных і непаслухмяных:

— Пачакай, пойдзеш у школу, там табе пакажуць!..

Гэта адгалоскі старых поглядаў на школу — дарэвалюцыйную школу муштры і зуброжкі.

Прыпамінаецца такі выпадак. Два гады назад у першы клас нашай школы быў прынят вучань В. Ён стараніўся дзяцей, губляўся не толькі пры выкліку, але нават пры позірку настаўніка. Як пасля высветлілася, такая замкнёнасць хлопчыка, боязь настаўнікаў з'явіліся вынікам няправільнага выхавання ў сям'і. І спатрэбіліся вялікія намаганні настаўніцы, каб прывіць вучню любоў да школы, кнігі, абудзіць у ім цікавасць да навучання, ведаў.

Трэба ў сям'і прывіваць дзецям любоў да школы, настаўнікаў, да кнігі і вучнёўскага калектыву. Таму правільна робяць тыя бацькі, якія ў задушэўных, даходлівых гутарках усяляюць у свядомасць дзіцяці павагу і любоў да школы, настаўніка, кнігі.

Многіх бацькоў цікавіць пытанне: ці правільна робяць тыя з іх, якія да вучобы сваіх дзяцей у школе навучаюць іх лічыць, чытаць, пісаць. Прамога адказу-рэцэпта тут нельга даць. Справа ў тым, як навучаюць дзяцей першым крокам граматы. Звычайна пачатковая ступень навучання ў сям'і дзіцяці праводзіцца людзьмі, якія не знаёмы з метадыкай навучання першакласнікаў, і гэта часам уплывае адмоўна, бо значна лягчэй навучыць новаму, невядомаму, чым «перавучаць». Асабліва гэта датычыць чытання і пісьма. Бацькі ў сям'і вучаць дзяцей чытаць не гукі, склады, а літары, напрыклад, «бэ», «ка», «эс», «ша», што ніяк не практыкуецца ў школе.

Пры выхаванні дашкольнікаў у хатніх умовах лепш гаварыць не аб іх навучанні грамаце, а аб развіцці цікавасці дзіцяці да вучобы. Трэба ствараць такія ўмовы, каб дзіця само, без прымусу, імкнулася да ведаў, каб яно ў працэсе гульні навучылася чытаць. Тут вялікую карысць прыносяць адпаведныя навучальныя цацкі: кубікі з літарамі, малюнкi жывёл і рэчаў з подпісамі, азбука з ма-

люнкамі і інш. Непрыкметна, у працэсе гульні з такімі цацкамі дзіця запамінае літары. Бацькам прыдзецца адказаць на шматлікія пытанні дзяцей. Калі дзеці запамнілі літары, навучыліся чытаць подпісы пад рэчамі, ім можна даць і буквар, але ніякіх урокаў па буквары задаваць не трэба. Што датычыць навучання дашкольнікаў пісьму, то ў хатніх умовах лепш за ўсё за гэта не брацца.

Нярэдка ў школу прыходзяць дзеці, якія дома прывучаны да няправільных прыёмаў трымання алоўка, ручкі. І каб выправіць няправільныя навыкі, настаўнік траціць дарэмна шмат часу.

Вуснае ж лічэнне, наадварот, вельмі карысна развіваць у дашкольнікаў. Трэба рабіць гэта не прымусова (як і любы першы крок сямейнага навучання, а зацікавіўшы дзяцей. Напрыклад: злічы, колькі ў цябе пальцаў на руцэ або назе, колькі цукерак, яблыкаў, паштовак, алоўкаў, сшыткаў і г. д. Нельга, безумоўна, і вусным лічэннем надта абцяжарваць яшчэ няўстойлівую памяць дзіцяці.

З мэтай развіцця мовы дашкольніка, яго ўвагі і памяці карысна, прачытаўшы яму казку або іншы даступны тэкст, прывучаць, каб ён перадаваў хаця б каратка змест прачытанага ці расказанага. Малыя павінны заахвочвацца, каб завучваць невялікія вершы, дзіцячыя, зразумелыя ім песні. Добра, калі бацькі развіваюць у дашкольніка кісьць правай рукі, — гэта дапамагае ў выпрацоўцы правільнага, прыгожага почырку. Дазваляйце дзецям карыстацца пластылінам, глінай, нажніцамі для выразання з паперы або кардону кружкоў, квадрацікаў, трохвугольнікаў, нескладаных малюнкаў.

Бацькі павінны ствараць умовы, каб у дашкольніка быў правільны рэжым дня, і сачыць, каб дзіця няўхільна прытрымлівалася яго. Бываюць жа часам выпадкі, калі дзеці ў некаторых сем'ях позна кладуцца спаць і позна ўстаюць. У класе такія вучні вялыя, сонныя, а значыць, дрэнна ўспрымаюць вучэбны матэрыял. Таму варта задоўга да навучання дзіцяці ў школе выпрацаваць у яго правільны рэжым.

А галоўнае — прывучайце дзяцей да пасільнай, цікавай іх разумовай і фізічнай працы, да заняткаў, работы і гульні як дома, так і на свежым паветры.

І. РАБКОУ,

завуч Абчугскай сярэдняй школы.

Крупскі раён,
Мінская вобласць.

ЗАХАВАННЕ ЗРЭЗАННЫХ КВЕТАК

Зразаць кветкі трэба раніцой, хутка пасля ўсходу сонца, калі ў раслінах асабліва многа вільгаці.

Вялікае значэнне мае ступень развіцця кветкі ў момант, калі яе зразаюць. Для розных гатункаў ступень гэтая розная: ружы лепш зразаць у добра развітых, але яшчэ не зусім раскрытых бутонах: гваздзіку — у паўраспушчаных бутонах; ліліі — у стадыі афарбаваных бутонаў; гладыёлусы — калі распускацца адна-дзве ніжнія кветчкі; макі — з лопнуўшымі бутонамі; пахучы гарошак — калі распускацца першая кветка; вяргіні, астры, ляўконі, наготкі — калі распускацца большая частка пялёсткаў.

Кветкі зразаюць не нажніцамі, а вострым нажом, наў-

сксяж, і зараз жа апускаюць зрэзаныя сцяблы ў ваду.

Перад тым, як апусціць сцяблы ў ваду, іх трэба падрэзаць вострым нажом, галінкі бэзу, язіну, хрызантэм і г. д. расшчапіць знізу ў некалькіх месцах і ў шчыліны ўстаўці кавалачкі запалак, каб краі іх не сыхадзіліся. Гэта ўзмацніць усасванне вільгаці.

Перш чым змясціць кветкі ў вазу, усё лісце ў ніжняй частцы сцяблоў, якая будзе знаходзіцца пад вадой, трэба выдаліць.

Зрэзаныя кветкі нельга ставіць у вельмі халодную ваду. Аднак і ў гарачую ваду іх ставіць не трэба. Вада павінна быць пакаёвай тэмпературы.

Многія зрэзаныя кветкі захоўваюцца лепш і даўжэй,

калі ў ваду пакласці кавалачак драўніннага вугалю або насыпаць вугальнага парашку; карысна дабаўляць крыху нашатыру або чайную лыжку паваранай солі на літр вады.

Некаторыя кветкі лепш захоўваюцца ў падсалоджанай вадзе. Напрыклад, для ружы добра браць 7—10-працэнтны раствор цукру, а для гваздзікі — нават 15-працэнтны.

У вадзе для вяргінь, хрызантэм, гваздзікі карысна раствараць аспірын — паўтаблеткі (0,5) у 3 л. вады.

Галінкі кустоў доўга застаюцца свежымі ў слабым (злёгка фіялетавым) раствору марганцавакіслага калію; бутоны хутчэй распускаюцца, калі кінуць у ваду невялікі кавалачак нягашанай вапны або дабавіць $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі нашатырнага або камфарнага спірту на літр вады.

Добра таксама штодзённа падразаць канцы сцяблоў, па магчымасці не вымаючы іх з

вады, часцей (у гарачыню два-тры разы ў дзень) мяняць ваду, прамываючы пры гэтым тыя часткі сцяблоў, якія знаходзяцца пад вадой; трымаць букет, па магчымасці, у прахладным пакоі і ва ўсякім выпадку не ставіць на асветленыя сонцам месцы. Калі кветкі вянуць, карысна дабавіць у ваду некалькі кропель нашатырнага спірту.

Крыху завялы букет можна часам паправіць, пакрыўшы яго намочаным вадой папярковым каўпаком («функікам»). Паветра павышанай вільготнасці, якое ўтвараецца пад такім укрыццем, дапаможа кветкам «уваскрэснуць».

Пялёсткі ружы, якая поўнасю распусцілася, ля самай іх асновы паслядоўна пракольваюць вельмі тонкім (адзін валасок, узяты з электрашнура) дроцікам, канцы якога скручваюць. Гэта можа захаваць выгляд распушчанай ружы на два-тры дні.

ДЛЯ НАШЫХ ЖАНЧЫН

З КОЖНЫМ днём расце дабрабыт савецкага народа, павышаюцца яго культурныя і эстэтычныя патрабаванні, павялічваецца попыт на прыгожае, добра пашытае адзенне, прыгожа аформленыя прадметы хатняга ўжытку. Аб гэтым сведчыць вялікая цікавасць, якую праяўляе насельніцтва да літаратуры па канструяванню, мадэліраванню і пашыву жаночага адзення, па вышыўцы і іншых пытаннях дамаводства. Беларускае дзяржаўнае выдавецтва ўсяляк стараецца задаволіць у гэтым попыт насельніцтва.

Нядаўна выйшла ў свет кніга «Як самім пашыць дзіцячае адзенне» (аўтары: А. Гурбо, В. Зямскова, Л. Мартаплас і М. Рыжачкіна). У гэтай кнізе дадзена падрабязнае тлумачэнне, як зрабіць чарцёж, раскроіць і пашыць адзенне дзецям ад самага маленькага ўзросту да

выпускнікоў 10 класа. Тут жа дадзены дадаткі выкраек на двух лістах у натуральную велічыню (сукенкі для дзяўчынак і касцюмы для хлопчыкаў) ад 26 да 44 размера. Каляровыя ўклейкі на 8 старонках паказваюць розныя аздобы адзення для дзяцей усіх узростаў, а таксама маскарадныя касцюмы для навагодняй ёлкі.

Гэтымі днямі выйшла з друку кніга «100 фасонаў жаночых сукенак» (аўтары: М. Дручкова, М. Жываева, В. Панова, Т. Сычава і Т. Фіалка). У кнізе змешчаны разнастайныя летнія і зімовыя фасоны сукенак з розных часопісаў мод, дадзена распрацоўка асноўных выкраек ушыўнога рукава і мяккай формы, затым тлумачыцца, як на аснове гэтых выкраек самастойна распрацаваць фасон, класіфікацыю выкрайку і пашыць на фігуру нармальнага складу, поўную і іншыя фігуры адзенне, вучыць, як пры змяненні моды распрацаваць фасоны з абноўленымі лініямі, як выправіць дэфекты, дапусчаныя пры раскроі.

Фасоны ў кнізе змешчаны паслядоўна ад простага да складанага. Па гэтых фасонах можна выконваць любыя модныя сукенкі з розных тканін. У канцы кнігі дадзены дадаткі асноўных выкраек у натуральную велічыню. На каляровых уклейках паказаны цікавыя фасоны сукенак, касцюмаў і летняга паліто.

У жніўні 1960 года выйдзе перапрацаваная і дапоўненая кніга З. І. Давыдавай «Шыйце самі». У кнізе даюцца чарцяжы выкраек жаночых лёгкіх сукенак строгай і мяккай формы з тлумачэннем, як скласці выкрайкі патрэбнага размеру, улічваючы адхіленні фігуры, а таксама выкрайкі розных фасонаў для жаночых і дзіцячых сукенак, блузак, спадніц і да т. п. У дадатку кнігі змешчаны асноўныя выкрайкі, на падставе якіх можна мадэліраваць разнастайныя фасоны.

Белдзяржвыдавецтва выдала таксама кнігу Н. А. Мацюшчанка «Дапаможнік дзецям па ручной вышыўцы». Матэрыял дапаможніка пабудаван так, каб пачынаючыя вучыцца вышываць спачатку асвоілі тэхніку выканання самых простых швоў, затым паступова пераходзілі да больш складаных дэкаратыўных швоў і толькі пасля гэтага прыступілі да выканання складаных відаў вышывак.

У кнізе падрабязна выкла-

даецца тэхніка выканання рускіх швоў, пачынаючы з асновы гэтых швоў — паўсета, сета адзінарных, двойных і трайных, затым асобных элементаў (фігур) і канчаючы выкананнем поўных узораў.

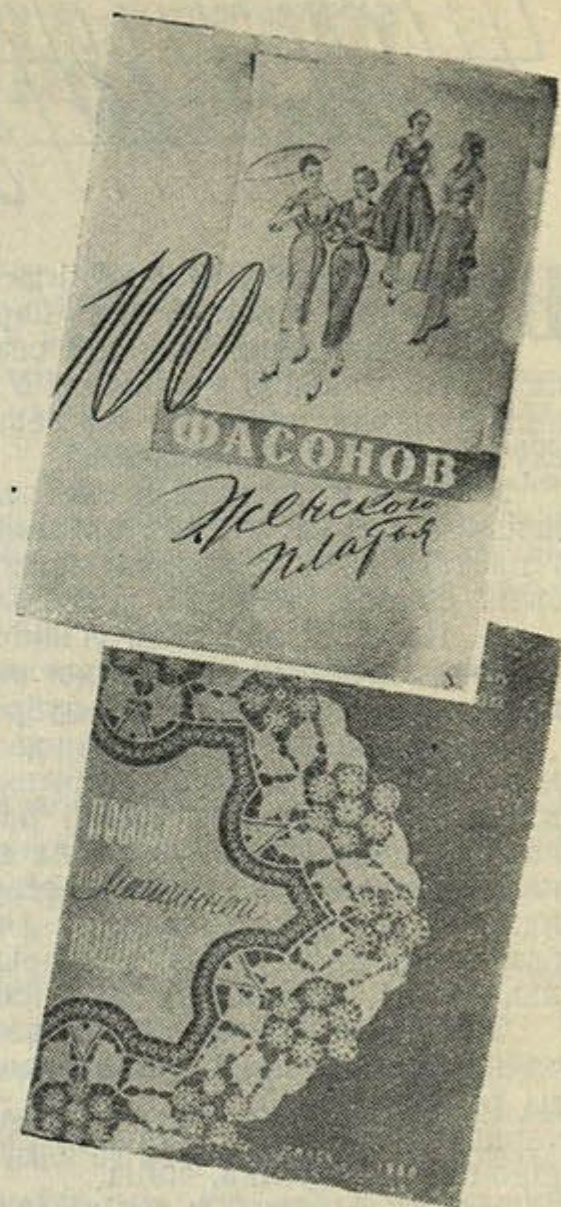
Вялікі раздзел кнігі адведзены для гладзевых швоў: частковай, праразной, дэкаратыўнай, аднабаковай і двухбаковай гладзі.

Кніга вучыць, як трэба мыць і прасваць вышытыя вырабы, як адрамантаваць і зацыраваць адзенне. У канцы змешчаны дадаткі малюнкаў-узораў у натуральную велічыню, а ў кнізе на 12 старонках — каляровыя ўклейкі, на якіх узоры дадзены ў патрэбных для вышыўкі тамах.

Дзяржвыдавецтва БССР таксама выпускае ў свет «Дапаможнік па машынай вышыўцы» (аўтары: Н. Гранько, В. Шантыр і Г. Шней-Красікава).

Кніга вучыць, як вышываць розныя віды мярэжак, сета, як выконваць філейныя работы, строчавыя гіпюры, ажурныя (рышэль) і да т. п. Дае падрабязнае тлумачэнне распрацоўкі і выканання ўзораў мастацкай вышыўкі, накладнага шыцця.

Кніга ілюстравана каляровымі малюнкамі-ўзорамі для выканання гладдзю. Яна можа быць практычным дапаможнікам для гуртоў па вышыванню на прадпрыемствах, пры домакіраўніцтвах, школах, дамах піянераў.

Уся гэтая літаратура выдаецца Белдзяржвыдавецтвам для вас, жанчыны нашай рэспублікі. І нам бы вельмі хацелася, каб гэтыя кнігі дапамаглі вам у быццё. І яшчэ хацелася б даведацца, што нашым чытачам спадабалася, што не спадабалася ў гэтых кнігах.

Чакаем вашых водгукаў, сябры!

М. БРУНЕУСКАЯ,
рэдактар Дзярж-
выдавецтва БССР.

Дарагая рэдакцыя!

Дазвольце праз Вас звярнуцца да Чэрвеньскай раённай канторы сувязі:

— Калі ж у нашай вёсцы Іўнік будзе праведзена радыё, хоць грошы заплачаны саўгасам «Новыя Зеланкі» і заключан дагавор тры гады таму назад?

Мы звярталіся з пытаннем аб радыёфікацыі нашай вёскі ў кантору сувязі яшчэ летась. Нам адказалі, што правядуць

увосень, але хутка прыдзе і другая восень, а радыё не збіраюцца праводзіць. Нам надалі чаканьне. Усюды гаворыць радыё, а наша вёска як лысая. Мы звярталіся і да дырэктара саўгаса тав. Емчанкі, ён адказаў:

— Вясной і ў вас загаворыць радыё.

Але ён, мабыць, забыўся аб заключаным дагаворы і заплачаных грошах.

Як відаць, у Чэрвеньскай канторы сувязі, як у таго лянёвага касца: раніцай росна, удзень млосна, увечары камары і рабіць няма калі, а грошы ляжаць у кішэні.

Мы Вас просім, дарагая рэдакцыя, напамніце тав. Емчанку пра яго абяцанне.

Ганна ЛЕНАРТОВІЧ і Ганна МАРТЫНОВІЧ,
работніцы саўгаса
«Новыя Зеланкі».

Вёска Іўнік
Чэрвеньскага раёна.

ВЫ ХОЧАЦЕ ПРЫГОЖА АПРАНУЦЦА?

ПАЖЫЛЫМ

Пажылым жанчынам трэба апранацца асабліва строга, таму яны павінны ўспрымаць модныя лініі сілуэта крытычна, заўсёды памятаючы аб асаблівасцях сваёй фігуры.

Жанчыны пажылога ўзросту заўсёды адчуваюць цяжасці ў выбары тканіны і фасону сукенак.

Многія маюць схільнасць да паўнаты, таму перш за ўсё яны павінны паклапаціцца аб поясе, бюстгальтары або зручнай «грацыі», якія дапамогуць ім быць заўсёды падцягнутымі і «не распускацца». Не трэба захапляцца занадта шырокімі кароткімі юбкамі, вельмі адкрываць шыю, плечы і верхнюю частку рук.

У любым касцюме вялікае значэнне маюць тканіна і яе колернае рашэнне. Пажылым мы не рэкамендуем жорсткія тканіны, якія тырчаць. Пажылыя жанчыны павінны быць асабліва асцярожнымі пры выбары колеру тканіны. Гэта, вядома, не азначае, што трэба апранацца толькі ў цёмныя таны. Насіць можна ўсе колеры, толькі ў прыгнутых, мяккіх тонах, прытрымліваючыся моды данага сезону, а таксама не забываючы, які колер лепш спалучаецца з колерам вачэй і скуры. Яркіх колераў і буйных набіўных малюнкаў трэба пазбягаць, стараючыся выбраць набіўныя тканіны з дробным малюнкам, у дробную клетачку або вузкую палоску.

У пажылой жанчыны ўсе

ўпрыгожанні і дапаўненні да касцюма павінны быць сціплымі. Вельмі важна, каб абутак, галаўны ўбор, сумка і пальчаткі адпавядалі прызначэнню туалету.

Каб дапамагчы пажылым жанчынам скрыць узроставае недахопы фігуры, мы хочам даць ім некалькі парад.

Вельмі прыгожыя і зручныя неадразныя, паўпрылягаючай формы сукенкі. Пазбягайце папярочных складак і разрезаў, старайцеся выбіраць такія мадэлі, у якіх розныя лініі размяшчаюцца ў падоўжаным напрамку. У такой сукенцы жанчына на вока выглядае вышэй і стройней. Гэтыя лініі могуць быць застрочаны данізу або заканчвацца складкамі. На спіне, па таліі, вельмі добра застрачыць мяккія зашчыпы, якія даюць магчымасць запоўніць упадзіну, якая нярэдка ўтвараецца ніжэй таліі. Выраз ля шыі лепш рабіць падоўжаным, з невялікім каўнерыкам. Сукенка можа быць адкрытай, з вострым выразам да таліі. У гэтым выпадку яе добра ўпрыгожыць шарфікам або ўстаўкамі. Калі ў фігуры адсутнічае дакладная лінія таліі, перад сукенкі можа быць часткова адразным.

Усім пажылым жанчынам мы рэкамендуем сукенкі-касцюмы, у якіх жакеты могуць быць прамыя і даходзіць да высокай кропкі бядра, або паўпрылягаючыя, з мяккімі лініямі наперадзе ля таліі, што нагадвае лёгкую драпіроўку.

Л. ДАНИЛІНА,
мастак-мадэльер.

НОВАЕ Ў КРОІ

Модныя жаночыя касцюмы гэтага года вельмі практычныя і разнастайныя: іх шыюць з жакетамі прыталенымі, паўпрыталенымі і свабоднай формы. Даўжыня жакетаў таксама разнастайная — ад вельмі кароткіх, якія ледзь даходзяць да таліі, да такіх, што прыкрываюць клубы (20 см ніжэй таліі). Натуральнае месца таліі дакладна вызначаецца самай формай жакета або асобнымі дэталямі: поясам, гузікамі, кішэнямі. Ушыўныя і цэльнакроеныя рукавы не даўжэй пачатку кісці. Плечы ўмерана расшыраныя і пакатыя. Каўняры вялікія.

Свабоднае абляганне па лініі грудзей у залежнасці ад сілуэта вагаецца ў межах ад 6,5—7 да 8,5—12 см за лік расшырэння спінкі. Нават у жакете, які прылягае ў таліі, спінка расшыраецца на 1—2 см. У жакетах свабоднай формы гэтыя расшырэнні павялічваюцца, калі на гарлавіне і плячах робяць мяккія складкі-вытачкі.

Спадніцы пераважна прамыя, вузкія, са складкамі для кроку. Модныя таксама і шырокія спадніцы: плісіраваныя, у складку і звонападобныя, але ўсё ж прамыя больш практычныя. Даўжыня спадніц даволі ўмераная: у сярэднім 40 см ад падлогі, для поўных — крыху менш.

Шырыня спінкі значна павялічылася, шырыня проймы застаецца нязменнай, а шырыня грудзей крыху зменшылася.

А. ЧАРАМНЫХ,
мастак-мадэльер.

КАРЫСНА ВЕДАЦЬ

Пажадана, нават абавязкова, падаваць к сталу хоць бы адзін раз у дзень сырую гародніну: моркву, цыбулю, вельмі дробна і тонка нарэзаную свежую белакачанную капусту, а вясной, летам і восенню салат, радыску і розную зеляніну.

* * *

Тонка раскочанае цеста цяжка перакласці на ліст. Гэта лёгка зрабіць, калі цеста пасыпаць злёгку мукой, накруціць на качалку, перанесці на ліст і раскачаць.

* * *

Каб не пашкодзіць тканіну пры зразанні гузіка, паміж тканінай і гузікам устаўце грабянец, а затым лязом брытвы абрэжце ніткі.

* * *

Летам, асабліва за горадам, многа непрыемнасцей прыносяць мурашкі, якія залазяць у харчовыя прадукты.

Каб знішчыць мурашак, раскладваюць атручаныя прынады. Рэцэпт прынады: 40% цукру, 10% мёду, 5% буры, 45% вады. Прынады наліваюць у прабіркі і раскладваюць іх у нахіленым стане ў тых месцах, куды залазяць мурашкі (з разліку адна прабірка на 3—4 кв. м). Добра адбівае мурашак алей. Ім змазваюць з усіх бакоў берагі пасудзін, у якіх знаходзяцца варэнне, мёд, цукар, цукеркі.

НЕ ВЫКІДВАЙЦЕ:

...кафейную гушчу. Ёю добра чысціць тлустыя бутэлькі, напоўніўшы на адну чвэрць і старанна патрасаючы. Гушча павінна быць не вадзяністай, а толькі сыраватай.

...шалупінне ад кіслых фруктаў (яблыкаў, груш і іншых). Пацямненне з металічных каструль выдаляюць, паварыўшы ў іх гэтае шалупінне.

...спіты чай. Дываны чысцяць, раскідаўшы па іх вільготны чай і змятаючы яго венікам.

Вы прыйшлі з работы і хочаце хутка прыгатаваць пачэнне на вячэру. Вазьміце кубак цукру, адно яйка, 200 грамаў мукі, 200 грамаў масла, змяшайце, добра вымесіце, раскачайце, зрабіце шклянкай праснакі і пасадзіце ў не вельмі гарачую духоўку. Гэтыя праснакі, якія завуцца «мінутнымі», добра зверху пасыпаць цукрам і тоўчаным міндалем або лімоннай коркай.

УРАЧ РАІЦЬ

Адказваем на пытанне чытачкі са Старобінскага раёна

Я вельмі хачу мець дзіця, але ўжо дзве цяжарнасці чамусьці перарываюцца. Ад чаго гэта бывае?

Прычыны самаадвольнага перарывання цяжарнасці могуць быць розныя. Найбольш часта гэта адбываецца пры недаразвіцці маткі або ў жанчын, якія хварэюць на запаленне слізістай абалонкі маткі — эндаметрыт. Вострыя інфекцыйныя захворванні: грып, запаленне

лёгкіх, тиф і інш., якія суправаджаюцца высокай тэмпературай цела і інтаксикацыяй арганізма, таксама прыводзяць да самаадвольнага выкідыша.

Непасрэднай прычынай перарывання цяжарнасці можа быць і фізічная траўма (падзенне, удар, падняцце цяжараў і інш.).

Без назірання за цяжарнай жанчынай цяжка сказаць, што з'яўляецца прычынай «прывычных» выкідышаў у яе. На падставе даных пісьма маладой жанчыны можна дапусціць, што прычынай выкідыша ў яе з'явілася спалучэнне фізічнай траўмы (падняцце цяжару) пры наяўнасці недаразвіцця маткі.

Для папярэджання самаадвольнага перарывання ця-

жарнасці неабходна ў самы ранні тэрмін цяжарнасці звярнуцца да ўрача-гінеколага за кансультацыяй, захоўваць строгі рэжым — вызваляцца ад работы, звязанай з вялікай фізічнай нагрузкай.

Пры паяўленні пагражаючых прыкмет перарывання цяжарнасці (боль унізе жывата, выдзяленні) неабходны строгі паспелы рэжым. Лепш за ўсё жанчыну шпіталізаваць у бальніцу.

Калі кватэрныя ўмовы добрыя і ёсць чалавек, які забяспечваў бы патрэбны догляд, можна жанчыне застацца дома, але пры гэтым трэба абавязкова знаходзіцца пад назіраннем акушэркі або ўрача-гінеколага.

Урач А. ШУБІНА

КУЛІНАРЫЯ

СУП СА СВЕЖЫХ ГРЫБОЎ

600 г свежых грыбоў, 1 цыбуліна, $\frac{2}{3}$ шклянкі смятаны, 10 гарошын перцу, 1 лаўровы ліст, 10 бульбін, $1\frac{1}{2}$ лыжкі масла, зеляніна пятрушкі або кропу, 3 літры вады, соль.

Свежыя грыбы перабраць, добра прамыць некалькі разоў, буйныя нарэзаць, заліць халоднай вадой і варыць. Калі грыбы крыху паварацца, дабавіць падсмажаную на масле цыбулю, перац, лаўровы ліст, нарэзаную бульбу і варыць, пакуль бульба не стане мяккай.

У суп са свежых грыбоў з бульбай пры жаданні можна дадаць крыху макаронаў або мучных клёцак.

Пры падачы на стол дабавіць нарэзаную зеляніну пятрушкі і заправіць смятанай.

раскачаць на ёй масу ў пласт таўшчынёй 1 см, выразаць авальныя праснакі, змачыць у яйку, узбітым з малаком, абсыпаць сухарамі і смажыць у тлушчы.

ГРЫБЫ СВЕЖЫЯ, ТУШАНЫЯ З БУЛЬБАЙ

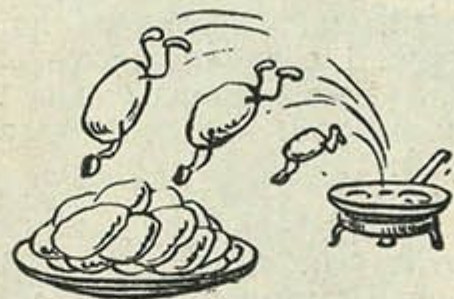
1 місачка адвараных свежых грыбоў, 5 бульбін, 50—75 г шпіку, 1 цыбуліна, $\frac{1}{2}$ шклянкі смятаны, соль.

Ачышчаныя і адвараныя ў падсоленай вадзе грыбы пакласці ў каструлю, дабавіць частку падсмажанага з цыбуляй шпіку і падсмажыць разам, затым заліць грыбным адварам і тушыць. У сярэдзіне тушэння дабавіць нарэзаную сырую або падсмажаную бульбу. Пры падачы на стол дабавіць падсмажаны з цыбуляй шпик, смятану і солі па смаку.

ШНІЦЭЛЬ БУЛЬБЯНЫ

6 бульбін, 1 скібачка хлеба, 3 ст. лыжкі малака, 2 яйкі, 2 ст. лыжкі мукі, $\frac{1}{2}$ шклянкі сучароў, 2 ст. лыжкі сыру (нацёртага), 1 ст. лыжка тлушчу, зеляніна пятрушкі, соль, 1 ст. лыжка сметанковага масла.

Адвараную бульбу патаўчы і перамяшаць з падсмажанымі на масле хлебнымі крошккамі. Дабавіць яйка, соль, муку, зеляніну пятрушкі. Дошку пасыпаць мукой,

1. Шарсцяная сукенка. Аздоблена шырокай прастрачанай бейкай больш цёмнага колеру. 2. Сукенка з матэрыялу ў клетку. Вялікі каўнер. Такая сукенка будзе да спадабы маладой жанчыне. 3. Выхадная сукенка для поўнай жанчыны. Рукавы ўшыўныя. Выкрайны пояс ушыт па лініі злучэння ліфа са спадніцай. Выглядае як плацце-касцюм. 4. Прыгожая сукенка з тафты або шчытнага шоўку. Шырокі падкрайны пояс зашпільваецца на гузік. 5. Касцюм са светла-шэрай шарсцяной тканіны. Прамы жакет, спераду сцягваецца поясам, які ўшыт у пярэднія вытачкі. На спіны пояс таксама ўшыт у вытачкі. Каўнер і ніз рукавоў аздоблены чорнай бейкай. 6. Свабодная блузка з цэльнакроеным каўняром. Рукавы ўшыўныя, кароткія. 7. Блузка свабоднага крою з квяцістай тканіны. Вялікі каўнер і манжэты аздоблены строчкай.

МОРКВА

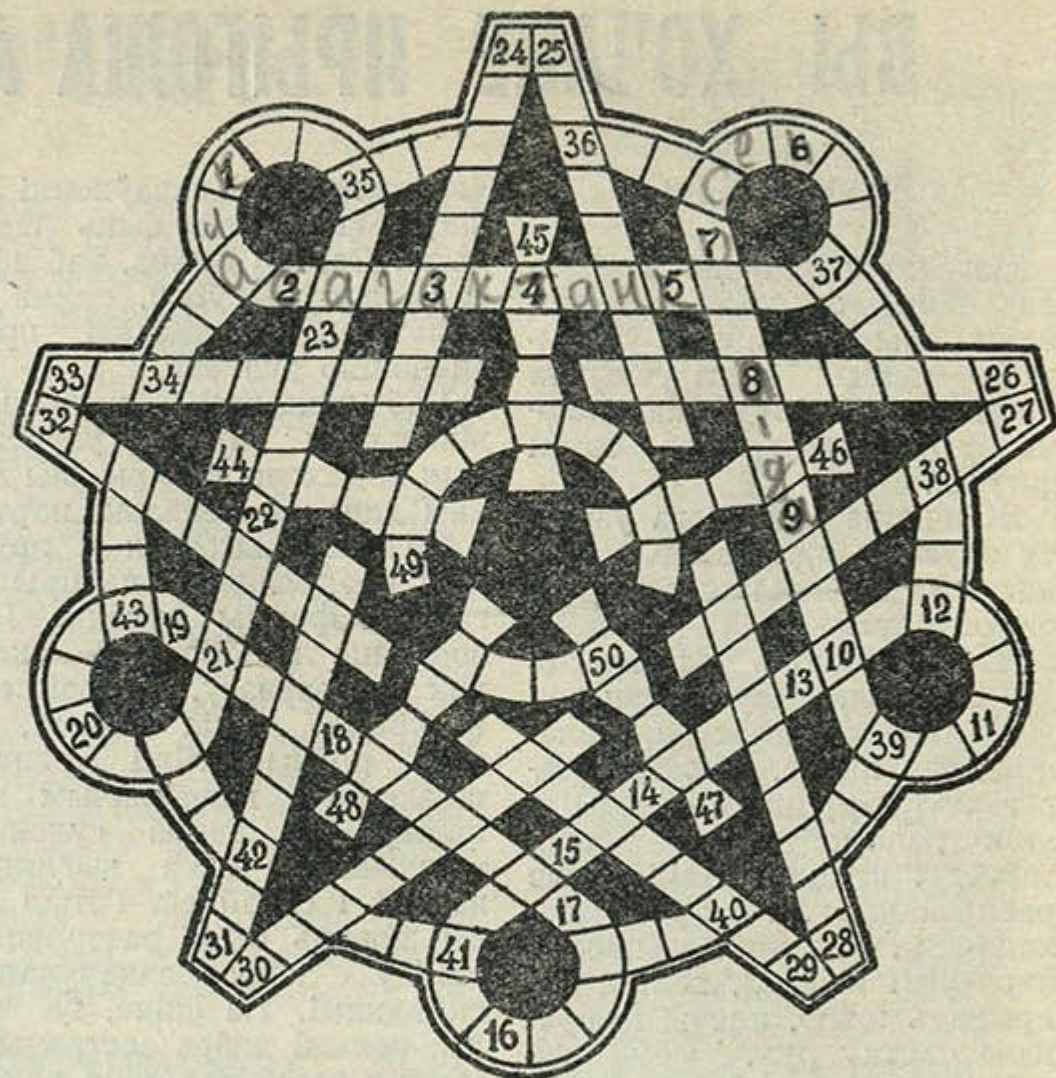
ФАРШЫРАВАНАЯ

6 шт. морквы, 300 г фаршу з мяса, грыбоў, селядца або шынкі, 1 ст. лыжка масла, соль.

Ачышчаную і вымытую моркву нарэзаць кавалачкамі даўжынёй 6 см. Выдаліць асяродак і адварыць моркву ў падсоленай вадзе. Прыгатаваць фарш з варанага мяса, грыбоў або шынкі, нафаршыраваць моркву, пакласці на патэльню, дабавіць масла і запячы ў духоўцы.

Пры падачы на стол моркву пакласці на блюда і абкласці грэнкамі з булкі.

Фаршыраваную моркву можна падаць гарачай да адваранай цвятой капусты, адваранага зялёнага гарошку або як халодную закуску.

ЧАЙНКРАСВОРД

Склалі Яўгенія Родзькіна і Аляксандра Даманікава.

ЧАЙНВОРД: 1. Разрад. 2. Скандынаўская быліна. 3. Дзея. 4. Беларускі паэт. 5. Паласа бегавой дарожкі. 6. Старадаўняя іспанская манета. 7. Вулканічная маса. 8. Опера Вердзі. 9. Султанат на Аравійскім паўвостраве. 10. Геранія п'есы М. Горкага «На дне». 11. Пустазелле. 12. Мера вагі. 13. Месца для прадстаўлення. 14. Насякомае. 15. Медыцынская ўстанова. 16. Вішавальнае пісьмо. 17. Правадыр паўстання рабоў у Італіі. 18. Чарцёж часткі зямной паверхні. 19. Зборнік геаграфічных карт. 20. Момант пачатку спартыўнага спаборніцтва. 21. Метрычная адзінка музычнага твора. 22. Від кантрольнага дакумента. 23. Пасяджэнне, прысвечанае разгляду якіх-небудзь пытанняў.

КРАСВОРД: Па праменьнях зоркі: 24. Мастак у тэатры. 25. Частка Вялікабрытаніі. 26. Лічбавае абазначэнне прадметаў, размешчаных у паслядоўным парадку. 27. Абмежаванасць часу. 28. Чалавек, які канкуруе з кім-небудзь. 29. Перадавы рабочы-наватар, які ўжывае скорасныя метады работы. 30. Навукова-асветніцкае падарожжа. 31. Птушка. 32. Аптычны інструмент. 33. Вялікі рускі вучоны.

Па акружнасці: 34. Водная прастора. 35. Канава для абваднення. 36. Шахматная фігура. 37. Старажытная назва Карыфскага перашыйка. 38. Дахавы матэрыял. 39. Машына для выпрацоўкі буйных металічных вырабаў. 40. Колер фарбы. 41. Апавядальны род літаратуры. 42. Валакністае рэчыва. 43. Від паліва. 49. Спосаб пераносу малюнка з фотанегатыва на паперу пры дапамозе фарбы. 50. Літара грэчаскага алфавіта.

Да цэнтры: 44. Найвялікшая з сучасных драпежных птушак. 45. Яд. 46. Паэтычны жанр. 47. Дэталь радыёпрыёмніка. 48. Філасоф старажытнай Грэцыі.

АДКАЗЫ НА ЧАЙНКРАСВОРД

змешчаны ў № 5 часопіса

Ад цэнтры да цэнтры: 1. Радзіма. 2. Ашхабад. 3. Днепр. 4. Броўка. 5. «Адплата». 6. «Аўрора». 7. Акадэмія. 8. Яслі. 9. Інсараў. 10. Нормы. 11. Ашуг. 12. Герб. 13. Барабан. 14. Стадзён. 15. Нява. 16. «Амок». 17. Казка.

Па акружнасці: 18. Азія. 19. «Янка». 20. Аўтар. 21. Рэйд. 22. Дэкан. 23. Нёман. 24. Нарада. 25. Атака. 26. Клас. 27. Спорт. 28. Трактар. 29. Рота. 30. Артэх.

Вокладка мастака М. Блішча.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 07367.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 30/VI-60 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 77.

Тэлефоны:

адказ. рэдактара—3-17-51, адказ. сакратара—3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры—3-38-24.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак—выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 195950 экз. Зак. 416.

Mogge

3

5

1

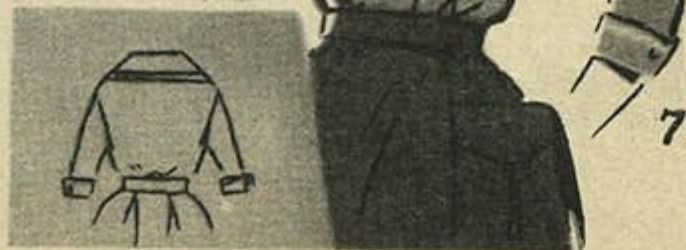
2

4

6

7

